

OBRANA

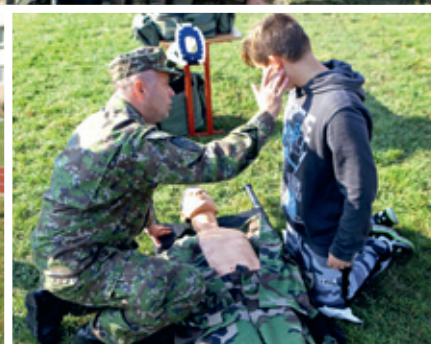

Štartuje Branná olympiáda

Minister obrany Peter Gajdoš 12. októbra v Topoľčanoch otvoril prvý ročník Brannej olympiády, ktorú pripravilo mesto pre žiakov 8. a 9. ročníkov miestnych základných škôl. „Ak deti a študentov nenaučíme my, ako sa majú zachovať v krízových situáciách, ako poskytnúť prvú pomoc alebo čo robiť v prípade chemického útoku, nikto iný to za nás neurobí. Preto rozhodne vítam tento typ aktivity a verím, že vďaka podpore vojakov prispeje aj k budovaniu vzťahu mladých ľudí k vlastenectvu a k zvýšeniu ich záujmu o problematiku obrany štátu,“ povedal. Na podujatí sa zúčastnilo 350 žiakov zo všetkých štyroch topoľčianskych základných škôl, ku ktorým sa pridali aj škôlkari. Do súťaží v behu, štafete, ľahoch-sedoch a hode granátom na cieľ sa zapojilo 80 ôsmakov a deviatakov rozdelených do 16 družstiev. Na podujatí sa podieľali vojaci z 1. mechanizovanej brigády v Topoľčanoch.

Foto: Jakub Neubauer

Prvá svetová vojna, zvaná aj Veľká, sa nám zdá vzdialená a nepodstatná ako polozabudnuté rozprávania prastarých otcov. No kedy, ak nie pri príležitosti stého výročia jej skončenia, by sme si mali uvedomiť, že práve táto vojna znamenala koniec feudálnej histórie a začiatok občianskej súčasnosti?

Miloslav Ščepka,
vedúci oddelenia
rezortnej tlače

Britský kráľ Juraj V., nemecký cisár Viliam II. a ruský cár Mikuláš II., traja bratrance, vnuci kráľovnej Viktórie, si síce v súkromí tykali a poznali sa od malička, nedokázali však odvrátiť katastrofu, na ktorú sa zvrhla rakúsko-uhorská pomsta Srbom za atentát na následníka trónu Františka Ferdinanda. O tróny prišli štyri panovnícke dynastie. Z mapy sveta zmizli veľmoci ako Rakúsko-Uhorsko, Nemecké cisárstvo, cárske Ruské impérium aj Osmanská ríša. Nahradili ich desiatky štátov, ktoré jestvujú dodnes. Niektoré nezmenené, iné – ako Slovenská a Česká republika – vyrástli z povojnového usporiadania. Veľká vojna priniesla bolševickú revolúciu v Rusku, ktorá formovala dejiny sveta takmer po celý zvyšok 20. storočia. Revolúcia sa odohrala aj na bojiiskách, od koní a šabiev po lietadlá, bomby, tanky a chemické zbrane. Najdôležitejšie zmeny sa však udiali v ľudských hlavách, myšliach a srdciach. Ľudstvo stratilo nevinnosť a naivitu.

Veľká vojna sa pred sto rokmi skončila najmä preto, že bojujúce mocnosti sa vyčerпали. Základný problém rozdelenia Európy a sfér vplyvu však nevyriešili ani mierové zmluvy v Versailles. To, spolu s bolestivými spomienkami na hrôzy vojny a strachom Západu zo sovietskeho Ruska, dovolilo vyrásť militantnému nemeckému nacionalizmu na čele s malým zúrivým rakúskym frajtróm, ktorý si od zásahu bojovým plynom na Somme strihal fúzy nakrátko.

Uspokojivé riešenie nárokov, napätí, animozít a pocitov krivdy nepriniesla ani katastrofa druhej svetovej vojny. Nielen v Európe, veď si len pripomeňme nekonečný rad konfliktov v následníckych štátoch Osmanskej ríše!

Či si to uvedomujeme a či nie, či si to priznáme a či nie, Veľká vojna tak či onak riadi i náš dnešok. Nesmie byť pre nás rozprávkou prastarých otcov. Keď ju nebudeme poznať, keď ju nepochopíme, neuvedomíme si príčiny, následky, motívy, súvislosti, nikdy sa nevymaníme z bludného kruhu násilia a nepriateľstva.

A to je dôvod, prečo sme novembrové vydanie nášho mesačníka venovali práve **prvej svetovej vojne**.

NA TITULNEJ STRANE: Cvičenie Slovenský štít 2018 bolo vyvrcholením výcvikového roka • Foto: Jozef Žiak

4 Vojské cintoríny

8 Cvičenie Slovenský štít

12 Air Shield 2018

14 Vojskí policajti zažiarili
v Španielsku

14

16 Rozhovor s riaditeľom VHÚ
plk. Miloslavom Čaplovičom

18 TÉMA: Veľká vojna

18

24 Hvízdajúca smrť
Vought F4U Corsair

28 Bratia v rovnošate

30 Cvičenie RCHBO Coronat Mask

30

32 Fransko-moravské vojny
a bitka pri Devíne

40 Veľká vojna v umení

44 Chríпка a očkovanie

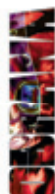
Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/

Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/

Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk a www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk

 MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVI. • č. 11/2018 • Redakčná uzávierka 22. 10. 2018 • Do výroby zadané 26. 10. 2018 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Ing. Otakar HRABÁK • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslávské tlačiarne Skalica, s.r.o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

Jurkovičove cintoríny

Vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny nemajú byť len dôstojným miestom spočinutia padlých vojakov, ale predovšetkým priestorom, ktorý súčasníka inšpiruje premýšľať. Dobré to vedel i slovenský architekt Dušan Jurkovič.

Jeden z najznámejších slovenských architektov 20. storočia Dušan Jurkovič je verejnosti známy predovšetkým svojím najvýznamnejším dielom Mohylou generála M. R. Štefánika na Bradle. Ale aj kúpeľnými objektmi v Luhačoviciach, súborom turistických stavieb na Pustevniach na Valašsku či projektmi staníc lanovej dráhy na Lomnický štít.

V Haliči

No oveľa menej známe je, že v rokoch 1916 – 1918 pracoval v Oddelení pre stavbu vojenských cintorínov pri veliteľstve rakúsko-uhorskej armády v Krakove. Vytvoril vyše tridsať návrhov na pomníky a cintoríny v oblasti západnej Haliče. Pri ich projektovaní zohľadňoval podmienky, charakter kraja, jeho stavebné tradície, ale aj súdobé tendencie v navrhovaní pietnych stavieb. Jeho stavby –

pamätníky, cintoríny, kríže z kameňa a dreva, veľmi prirodzene zapadajú do okolitej prírody. To dokazuje aj cintorín v Malastowe.

V poľskej Haliči sa otázka pochovávanía vojakov riešila systematicky a zodpovedne. V duchu doby boli vojenské cintoríny umiestňované na dominantných miestach. Do konca roka 1918 bol v západnej Haliči postavený mohutný komplex asi 400 vojnových cintorínov, na ktorých je v 22 590 hro-

boch pochovaných asi 70 000 vojakov. Iná situácia vládla na našej strane Karpát, ktorá na rozdiel od Haliče administratívne spadala pod Uhorsko.

Na Slovensku inak

Aj tu pracovali pohrebné komandá, ale nie tak precízne a systematicky ako v Haliči. Väčšina vojenských cintorínov, ktoré tu vznikli, bola zriadená provizórne, nesyste-

maticky, nekoncepčne. Jednotlivé, spoločné či masové hroby boli označené jednoduchými drevenými krížmi, zväčša z brezového dreva. Cintoríny boli ohradené ostnatým drôtom alebo drevenou ohradou.

Masová výstavba cintorínov a pamätníkov na rozdiel od Haliče sa na území dnešného Slovenska nerealizovala. A po roku 1948 sa k tomu pridal aj nezáujem štátnej moci o udržiavanie cintorínov z prvej svetovej

vojny. Mnoho cintorínov navždy zmizlo. Vzniklo doslova biele miesto v našej histórii. Aspoň niečo z nej, prostredníctvom záchrannej časti vojnových cintorínov na severovýchode Slovenska, sa darí zachrániť nadšencom z Klubu vojenskej histórie Beskydy. Aj v spolupráci s Vojenským historickým ústavom a s podporou Ministerstva obrany SR.

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, archív

O spolupráci

Spolupráca Slovenskej a Českej republiky v oblasti zbrojnej výroby by sa mohla výrazne posilniť. Vyplýva to zo záverov rokovania ministra obrany SR Petra Gajdoša a ministra obrany Českej republiky Lubomíra Metnara, ktorí sa v delegáciách premiérov oboch krajín 1. októbra zúčastnili na 60. ročníku Medzinárodného strojárskeho veľtrhu v Brne. „Vynikajúcim príkladom pre možnú spoluprácu sú samohybné kanónové húfnice ZUZANA 2, ktoré sú špičkovým produktom slovenského obranného priemyslu, ale základom ich podvozka je vozidlo TATRA, čo znamená, že by o ne mohla mať záujem aj Česká republika,“ uviedol Peter Gajdoš. Ďalšou témou bola otázka spolupráce v oblasti Stálej štruktúrovanej spolupráce EÚ, tzv. PESCO, v rámci ktorej je Slovenská republika lídrom projektu nepriamej palebnej podpory EuroArtillery. Ministri tiež diskutovali o možnostiach spoločného výcviku, ako aj ďalšej spolupráce krajín V4.

Foto: Jakub Neubauer

Prezident u tankistov

Minister obrany Peter Gajdoš spolu s prezidentom Andrejom Kiskom (na obrázku vpravo), ktorý je zároveň hlavným veliteľom Ozbrojených síl SR, navštívili 16. októbra Vojenský výcvikový priestor Kamenica nad Cirochou. Pri tejto príležitosti šéf rezortu obrany prezidentovi predstavil spôsobilosti tankovej rotý 21. zmiešaného mechanizovaného práporu Trebišov. Súčasťou ukážok boli aj streľby z tanku. „Pozemné sily Ozbrojených síl SR neboli modernizované desaťky rokov, čo sa odzrkadľuje aj na ich súčasnom stave. Preto pokračujeme v naozaj systémovej a systematickej modernizácii,“ uviedol minister obrany SR Peter Gajdoš. Vyzdvihol dôležitosť práce príslušníkov 21. zmiešaného mechanizovaného práporu z Trebišova pri celkovom zabezpečovaní obrany Slovenskej republiky. Do ukážky sa zapojilo celkovo 62 profesionálnych vojakov s 13 kusmi techniky.

Foto: TASR

Vláda schválila štatút

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky má nový štatút. Dôvodom sú zmeny v platnej legislatíve v oblasti obrany SR, Ozbrojených síl SR, letovej premávky, brannej povinnosti, ako aj v oblasti správy vojenských obvodov a vojenských lesov. Doteraz platný štatút bol naposledy novelizovaný v roku 2002. Návrh nového štatútu 10. októbra schválila vláda SR. Cieľom materiálu je zosúladiť štatút Ministerstva obrany SR s platnou právnou úpravou a spresnenie vzťahov rezortu obrany k ostatným ministerstvám a ostatným ústredným orgánom štátnej správy Slovenskej republiky. Doplnené sú aj ustanovenia o ďalších možnostiach použitia Ozbrojených síl SR v súlade s platnou legislatívou.

Rezort ukončil testovanie

Vojenský technický a skúšobný ústav Záhorie ukončil testovanie bojových obrnených a viacúčelových taktických vozidiel 4x4. Výsledky testov budú v najbližších týždňoch analyzovať odborníci. Po spracovaní budú súčasťou dokumentu, ktorý spolu s návrhom riešenia rezort predloží na schválenie Bezpečnostnej rade SR a vláde SR do konca tohto roka. Celkovo bolo testovaných sedem vozidiel: ALIGATOR MASTER 2, COBRA 2, EAGLE, EJDER YALCIN, GERLACH, PATRIOT a SHERPA Light APC. Vozidlo PERUN je v súčasnosti na testovaní pre Armádu Českej republiky, preto po dohode s výrobcou budú využité výsledky testovania z českého rezortu obrany. Rezort obrany plánuje obstaráť do 404 kusov tohto typu vozidiel v maximálnej cene 782,7 milióna eur. Vojaci by ich mali mať do roku 2024. Rovnako ako v prípade vozidiel 8x8 chce ministerstvo zapojiť do projektu domáci obranný priemysel.

Ocenili spoluprácu

Takmer štvrtstoročná spolupráca Ozbrojených síl SR a Národnej gardy štátu Indiana získala Cenu Woodrowa Wilsona. Ocenenie v priestoroch rezidence veľvyslanca Spojených štátov amerických prevzal zástupca náčelníka generálneho štábu – náčelník štábu genmjr. Miroslav Kocian spolu s veliteľom Národnej gardy štátu Indiana genmjr. Courtney P. Carrom. Odovzdal im ho veľvyslanec Spojených štátov amerických na Slovensku Adam Sterling. „Túto cenu vnímam najmä ako ocenenie práce všetkých príslušníkov ozbrojených síl, pretože spolupráca s USA nie je iba o oficiálnych rokovaníach, ale predovšetkým o spoločných cvičeniach, výcviku a vzájomnej výmene skúseností,“ uviedol genmjr. Kocian.

360-stupňový prístup

Slovensko podporuje 360-stupňový prístup Severoatlantickej aliancie k bezpečnostným hrozbám a výzvam, ako aj spoločné náklady na obranu. Na záver dvojdných rokovaní ministrov obrany členských krajín NATO v Bruseli to 4. októbra uviedol minister obrany Peter Gajdoš. Šéfovia rezortov obrany sa venovali ďalšiemu smerovaniu Aliancie a úlohám do najbližšieho stretnutia ministrov obrany na jar 2019. Potvrdili ďalšie rozpracovanie iniciatív prijatých počas júlového summitu, zdôraznili potrebu spolupráce medzi NATO a EÚ najmä v oblasti kybernetickej bezpečnosti a boja s hybridnými hrozbami, ale aj napredovanie v oblasti vojenskej mobility. Témou bola aj bezpečnostná situácia v regióne Čierneho mora a spolupráca NATO s Gruzínskom. Na okraj rokovaní sa uskutočnilo stretnutie ministrov obrany krajín, ktoré prispievajú do posilnenej predsunutej prítomnosti v Lotyšsku pod vedením Kanady.

Brána k slobode

Minister obrany SR Peter Gajdoš si

5. októbra pri pamätníku na Dukle uctil

pamiatku hrdinov, ktorí pred 74. rokmi

bojovali v Karpatsko-duklianskej operácii.

Tu v oblasti Duklianskeho priesmyku zaplatili za sen o slobode svojou krvou tisíce bojovníkov rôznych národností. Som presvedčený, že je našou povinnosťou zachovať odkaz tohto miesta, pretože sme to dlžní každému účastníkovi tejto operácie,“ povedal minister. Dodal, že v tejto súvislosti vyvstáva otázka, či sme dnes skutočne dôslední v tom, aby sme dokázali zabrániť opakovaniu histórie a šíreniu zla v podobe extrémizmu, rasizmu či xenofóbie.

Šéf rezortu obrany pri príležitosti Dňa hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie pri „bráne k slobode“, ako sa symbolicky nazýva Duklianský priesmyk, tiež ocenil deviatich vojnových veteránov.

Po spomienke pri Pamätníku československých vojakov na Dukle sa minister Gajdoš zúčastnil aj na pietnom akte kladenia vencov pri soche armádneho generála Ludvíka Svobodu a pri Pamätníku sovietskej armády vo Svidníku. Spomienka na hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie pokračovala prehliadkou Vojenského historického múzea a vyhlídkovej veže.

Foto: Jakub Neubauer, TASR

Cvičenie roka

V priestoroch Centra výcviku

Lešň a Akadémie OS SR

v Liptovskom Mikuláši

vrcholilo v dňoch 23. až

27. septembra cvičenie

Slovenský štít 2018.

Podľa náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučíka Daniela Zmeka bolo cvičenie vyvrcholením výcvikového roka a prípravy bojových prvkov 2. mechanizovanej brigády. Témou cvičenia bolo: mechanizovaná brigáda pri plnení operácií na zachovanie bezpečnosti a ochranu územia Slovenska v súčinnosti so spojencami z NATO.

Slovenský štít sa uskutočnil ako dvojstupňové veliteľsko-štábne cvičenie s čiastočným vyvedením vojsk s podporou simulačných technológií. Cieľom cvičenia, ktorého riadiacim bol zástupca náčelníka generálneho štábu – náčelník štábu generálmajor Miroslav Kocian, bolo poskytnúť komplexné výcvikové príležitosti na precvičenie zvýšenia a upevnenia profesionálnych schopností a odborných zručností veliteľov, štábov a jednotiek na všetkých úrovniach velenia a riadenia OS SR pri plánovaní, príprave a uskutočnení vojenského ťaže-

nia, spoločných operácií a plnení taktických úloh.

Nitrianska medzinárodná

Reálnu taktickú činnosť vojsk v teréne s bojovými streľbami zaisťoval nitriansky mechanizovaný prápor. Jeho veliteľ, podplukovník Vladimír Dutka, pripomína, že útvar v čase cvičenia nadobudol medzinárodný charakter. „K práporu bola pričlenená tanková rota americkej armády a poľská motorizovaná čata. Zároveň zostavu americkej tankovej rotu posilnili mechanizované čaty nášho práporu. Spočiatku som mal určitú obavu, ako bude táto medzinárodná spolupráca vyzeráť pri plnení reálnych úloh, ale postupom času sa celý prápor podarilo zladať. Na cvičení sa predovšetkým zameriavame na vedenie obranných a útočných aktivít, prekračovanie vlastných vojsk smerom vpred, vedenie mobilnej obrany. Keďže k práporu prišla tanková rota a motorizovaná čata, bol väčší tlak na štáb práporu,

aj na mňa. Lebo zahraničné jednotky majú trochu iné postupy, vedenie boja, rýchlosť manévru, palebnú silu, na čo sme pri výzbroji, ktorou disponuje náš prápor, neboli zvyknutí.“

Veliteľ práporu si pochvaľuje prácu svojho štábu vedeného majorom Ivanom Petříkom, veliteľa druhej mechanizovanej rotu kapitána Petra Sochora, ktorému prepodriadili americkú tankovú čatu, veliteľa tretej mechanizovanej rotu kapitána Petra Bystrianskeho, do zostavy ktorého pribudla poľská motorizovaná čata, či veliteľa prieskumnej čaty čerstvého poručíka Gabriela Kollera, ktorý spoločne so svojim skúseným zástupcom rotným Matúšom Füllüpom úzko spolupôsobia s americkou prieskumnou čatou. Podplukovník Dutka oceňuje aktívny prístup pri plnení úloh cvičenia zo strany veliteľky americkej tankovej rotu kapitánky Katherine Hathaway či veliteľa poľskej motorizovanej čaty podporučíka Dawida Grobelského.

„Slovenský štít 2018 precvičil interoperabilitu s aliančnými partnermi a všetky plány na zabezpečenie obranyschopnosti Slovenskej republiky. S výsledkami som spokojný.“

generálporučík Daniel Zmeko,
náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

Spolu, nie vedľa seba

Pre veliaceho poddôstojníka práporu nadrotmajstra Tomáša Demetera bolo cvičenie z mnohých prínosov nové, prelomové. V spomínanej funkcii ho zažil po prvý raz. Veď veliacim poddôstojníkom sa stal len prvého augusta. Dovtedy bol veliacim poddôstojníkom roty bojovej podpory a v tomto roku získal ocenenie Najlepší delostrelec OS SR. Rodák z Ilavy totiž po absolvovaní vojenskej strednej odbornej školy v Liptovskom Mikuláši smer raketové vojsko a delostrelectvo pôsobil v delostreleckých odbornostiach. Nové bolo pre neho a jeho kolegov cvičenie aj preto, že po prvý raz boli zahraničné vojenské jednotky začlenené priamo do zostavy práporu. Cvičili teda spolu a nielen vedľa seba, ako boli zvyknutí v minulosti.

„Bola to pre nás všetkých výzva. Kladne hodnotím prácu mojich poddôstojníkov: veliacich, veliteľov a zástupcov veliteľov družstiev, celého poddôstojníckeho zboru, ktorý sa na cvičení zúčastnil. Museli

prekonať aj určitú jazykovú bariéru pri spolupráci, ale najmä zjednotiť postupy, ktoré boli niekedy dosť odlišné. Všetko si to vyžadovalo na začiatku čas na zladenie. Ale postupne sa nám podarilo prekonať počiatkové problémy a prekážky. V tejto súvislosti by som rád ocenil snahu veliaceho poddôstojníka druhej mechanizovanej roty rotmajstra Romana Bružu,“ hovorí veliaci poddôstojník nitrianskeho mechanizovaného práporu.

Všimol si v priebehu cvičenia aj prácu amerických a poľských poddôstojníkov, často s nimi komunikoval. Napríklad s veliacim poddôstojníkom amerického tankového práporu, ktorý na Slovensku dohliadal na svoju rotu. Vymenili si mnohé zaujímavé informácie a poznatky z práce. Podľa nadrotmajstra Demetera vo väčšine prípadov veľmi rýchlo našli spoločnú reč. Aj preto, že sa stretávajú s podobnými problémami. Mladá generácia má všade na svete čoraz horšiu fyzickú pripravenosť a psychickú odolnosť. Treba

s ňou po príchode do armády viac a intenzívnejšie pracovať ako v minulosti.

„Nejaké veľké rozdiely v pripravenosti poddôstojníkov som nevidel. Možno americkí sú ešte viac skúsenejší, majú za sebou viac bojových misií, sú aj vekovo starší ako naši. Časť má už po štyridsiatke. Veľmi ma oslovilo ich nasadenie. Sú to takí istí ľudia 21. storočia, ktorí si radi užívajú komfort a technické vymoženosti, ale keď išli do poľa, bez hundrania plnili úlohy, dodržiavali všetky predpisy. Pri prežití v lese boli zamaskovaní, dodržiavali prísne svetelnú či zvukovú disciplínu. Jednoducho, keď sa prepli do poľného režimu, tak boli tvrdí profesionáli,“ sumarizuje svoje postrehy nadrotmajster Demeter, ktorý získal medzinárodné skúsenosti v operácii ISAF v Afganistane, kde bol v Kandahare veliacim poddôstojníkom strážnej čaty.

Rýchlosť nie je všetko

Pripomenul, že slovenskí veliteľia rôt museli pri plánovaní úloh brať na vedomie

SLOVENSKÝ ŠTÍT SLOVAK SHIELD 2018

23. – 27. SEPTEMBRA 2018

- veliteľsko-štábné cvičenie s čiastočným vyvedením vojsk
- vyvrcholenie výcvikového roka a prípravy bojových prvkov 2. mechanizovanej brigády

- 1 474 príslušníkov slovenských, amerických, poľských, českých a maďarských ozbrojených síl

- 160 kusov kolesovej a 55 kusov pásovej techniky, lietadlá L-39 Albatros a vrtuľníky UH-60M Black Hawk

- Centrum výcviku Lešť, Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši a miesta stálej dislokácie útvarov

- riadil ho generálmajor Miroslav Kocian, v tom čase zástupca náčelníka generálneho štábu – náčelník štábu

aj schopnosti pridelenej techniky (americkej a poľskej) z hľadiska priechodnosti terénu, ich manévrovateľnosti. Americkí vojaci a ich velitelia boli prekvapení z rýchlosti a manévrovacích schopností nitrianskych bojových vozidiel pechoty. V tomto smere ich obdivovali. Na druhej strane zasa slovenskí vojaci a velitelia obdivovali vybavenie amerických tankov Abrams a bojových vozidiel Bradley.

„Americká technika v plnej miere zabezpečovala vedenie bojovej činnosti v noci. To sa nedá porovnať s našou. V nočnej činnosti jednoducho americké jednotky nad nami vynikali, nerobila im žiadne problémy... Cez deň zasa vynikala manévrovateľnosť našich BVP. Som presvedčený, že taký spoločný výcvik dáveľa všetkým našim veliteľom, poddôstojníkom a vojakom. Už iba preto, lebo sme všetci boli prinútení hlavné úlohy riešiť výlučne v anglickom jazyku. Neskôr aj s Poliakmi, aby sa Američania necítili dotknutí, že sa s nimi vieme dohovoriť aj bez angličtiny. Bolo náročné overiť si aj to, či sme sa vo všetkom správne pochopili. Niekedy, najmä na začiatku, vznik-

li aj vtipné situácie. Tri národnosti hovorili o tom istom, ale trochu inak a inak to aj pochopili...“ hovorí pri hodnotení cvičenia nadrotmajster Tomáš Demeter.

Minister obrany Peter Gajdoš s uspokojením skonštatoval pri závere cvičenia, keď jeho záverečnú časť pozoroval spoločne s predsedom vlády Petrom Pellegrinim, s ďalšími členmi vlády a predsedom Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť Antonom Hrnkom, že cvičenie splnilo svoje ciele. Velitelia a štáby demonštrovali spôsobilosť plánovať a riadiť spoločné operácie. Jednotky uskutočnili naplánovaný výcvik a splnili výcvikové ciele.

Celkovo sa na cvičení Slovenský štít 2018, v jeho hlavnej fáze, zúčastnilo 1 474 vojakov zo slovenských ozbrojených síl, americkej, poľskej, českej a maďarskej armády, ktorí mali k dispozícii 160 kusov kolesovej a 55 kusov pásovej techniky. Cvičenie podporovali aj vzdušné sily letectvom (L-39 Albatros) a vrtuľníkmi (Black Hawk).

Text: Jozef Žiak

Foto: Jozef Žiak, Ivan Kelement

Vzdušný štít nad Slovenskom

Od 9. do 11. októbra sa uskutočnila hlavná fáza najväčšieho tohtoročného cvičenia vzdušných síl na území Slovenska Air Shield 2018.

Hlavným cieľom cvičenia bolo podľa jeho riadiaceho, zástupcu veliteľa vzdušných síl brigádneho generála Miroslava Lorinca (od 15. 10. zástupca náčelníka GŠ OS SR – náčelník štábu), precvičiť a zvýšiť schopnosť veliteľov a štábov plánovať vzdušné operácie na zabezpečenie ochrany a obrany a zoskupenia síl v spoločnom operačnom priestore v súlade s procedúrami NATO. Úlohy spojené s cvičením boli zamerané aj na precvičenie procedúr vytvorenia a aktivácie systému velenia a riadenia vzdušnej operácie na operačnom a taktickom stupni velenia vzdušných síl.

Od Kuchyne po Prešov

Na cvičení sa okrem súčastí vzdušných síl podieľali aj príslušníci ZaNKIS Ružomberok, Topografického ústavu Banská Bystrica a Generálneho štábu OS SR. Počas hlavnej

útvarov. Od taktického krídla Sliač, vrtuľníkového krídla Prešov, dopravného krídla Kuchyňa, krídla velenia riadenia a prieskumu vzdušných síl Zvolen až po protiletadlovú raketovú brigádu Nitra. Priamo boli zapojené vojenské lietadlá L-39, MiG-29, L-410, vrtuľníky Mi-17, UH-60M a protiletadlové komplety PLRK 2K12 KUB. Technika pôsobila z domovských základní, ktoré ochraňovali vyčlenené prostriedky PVO Igla. Príslušníci nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády cvičili s kompletnými PLRK 2K12 KUB na Kolíňanskom vrchu. Rozohraných bolo 129 incidentov. V rámci syntetickej rozohry odlietali vyše 124 letových hodín a počas reálneho plnenia úloh vyše 24 letových hodín.

Veliteľ nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády plukovník Ladislav Dovhun, ktorého jednotky boli ako jediné z útvarov vzdušných síl vyvedené mimo svoje do-

„Precvičili sme reálny systém nepretržitého velenia počas operácie aj za podpory ostatných súčinnostných zložiek.“

brigádny generál Miroslav Lorinc,
riadiaci cvičenia Air Shield 2018

fázy bola reálne nasadená aj letecká technika vzdušných síl. Samotné cvičenie bolo riadené distribuovaným spôsobom z centra riadenia cvičenia (EXCON), vybudovaného v priestoroch veliteľstva vzdušných síl s využitím nástroja na podporu riadenia cvičenia JEMM.

Precvičenie systému velenia a riadenia vzdušných operácií sa uskutočnilo prostredníctvom syntetickej (SYNADEX) a reálnej (LIVEX) rozohry. V plnom rozsahu boli využívané nástroje na podporu velenia a riadenia ICC, JCHAT, CSI a LETVIS.

Do cvičenia bolo nasadených vyše 1 600 cvičiacich a takmer 150 kusov pozemnej a leteckej techniky. Primárne cvičili prvky velenia a riadenia vzdušných síl, sekundárne štáby a jednotky veliteľstva a útvarov vzdušných síl. Cvičenie predstavovalo vrcholnú výcvikovú aktivitu vzdušných síl. Počtom cvičiacich, nasadených síl a prostriedkov bolo jedným z najväčších cvičení vzdušných síl.

Za cieľ malo precvičiť činnosti štábov podriadených útvarov vzdušných síl pri plánovaní a uskutočňovaní ochrany a obrany vzdušného priestoru Slovenska. Nadväzovalo na súbor cvičení Air Shield 2015, Modrá vlna 2016, Air Shield 2017. Významným prínosom bolo využívanie technológií na podporu velenia a riadenia štandardne používaných v ostatných krajinách NATO.

Igly chránili letiská

Na cvičení sa aktívne zúčastnili príslušníci veliteľstva vzdušných síl a všetkých jeho

movské miesta na Kolíňanský vrch, konštatoval: „Boli to predovšetkým palebné jednotky 1. protiletadlovej raketovej skupiny S-300PMU, druhej skupiny 2K12 KUB a protiletadlového oddielu Igla. Aby sme precvičili činnosť podriadených prostriedkov v poli. Okrem toho po prvý raz družstvá protiletadlového raketového kompletu Igla posilnili ochranu letísk v Prešove, na Sliači a v Kuchyni. V predchádzajúcich cvičeniach chránili len letisko Sliač.“

Riadiaci cvičenia brigádny generál Miroslav Lorinc zhodnotil, že ciele boli splnené, a vyjadril spokojnosť. „Precvičili sme reálny systém nepretržitého velenia počas operácie aj za podpory ostatných súčinnostných zložiek,“ povedal a podotkol, že pred vzdušnými silami stoja ďalšie výzvy počas nadchádzajúcich cvičení.

Text a foto: Jozef Žiak

Angel Guardian

Vo výcvikovom priestore Bétera a v ďalších dvoch lokalitách neďaleko Valencie v Španielsku sa od 30. septembra do 5. októbra uskutočnilo tohtoročné najväčšie cvičenie vojenských polícií krajín NATO v Európe Angel Guardian 2018. Medzi 650 vojenskými policajtmi 13 štátov v tomto roku nechýbali ani zástupcovia Slovenska.

Vojenský policajt z odboru krízového manažmentu, výcviku a kynológie Vlkanová – Hronsek, najmä z jeho prešovského oddelenia, hanbu neurobil. Práve naopak.

Chlapci od Torysy

S potešením to konštatoval aj vedúci oddelenia krízového manažmentu Vlkanová – Hronsek major Jaroslav Slančík. „Pri záverečnom vyhodnotení cvičenia sa mi veľmi dobre počúvali slová chvály riadiacich cvičenia na adresu našich vojenských policajtov. Pri plnení všetkých úloh prejavili vysokú odbornosť a aktivitu. A vďaka tomu dosiahli výborné výsledky. Prakticky na každom pracovisku pri riešení jednotlivých incidentov patrili medzi najlepších. A to aj v konfrontácii so zástupcami všetkých zložiek vojenských polícií Španielska, USA či Veľkej Británie. Slovensku a jeho Vojenskej polícii urobili dobré meno. Som na nich hrdý.“

Veliteľ cvičiacej jednotky z Prešova kapitán Vladimír Telesnický od začiatku cvičenia velil aj španielskej jednotke. Hlavnou úlohou cvičenia podľa neho bolo zosúladiť postupy jednotlivých zúčastnených vojenských polícií krajín NATO. Počas cvičenia mali možnosť porovnať si svoje postupy s tými, ktoré využíva španielska vojenská polícia. Zaujímavou epizódou cviče-

nia bola ochrana generála, veliteľa jednotky OSN, pri jeho návšteve základne. Slovenským vojenským policajtom sa podarilo eliminovať všetky možné hrozby a zabrániť útoku na generála. Aj preto boli Slováci vyhodnotení ako najlepší zo všetkých cvičiacich pri riešení spomínaného incidentu.

„Veľmi zaujímavé bolo aj pracovisko, na ktorom sme riešili problematiku strelca so zbraňou v civilnom priestore, v dave v nákupnom stredisku. To je v súčasnej medzinárodnej situácii v mnohých mestách veľmi reálna hrozba. V debatach i so španielskymi riadiacimi cvičenia sme sa zhodli, že v tejto problematike sa jednotlivé postupy neustále vyvíjajú. Aj na základe reálnych skúseností z krajín, kde sa také incidenty v najväčšej miere odohrávajú. Teda v USA, Francúzsku, Veľkej Británii a v niektorých ďalších. Pre nás bolo cvičenie v Španielsku ďalšou vítanou medzinárodnou skúsenosťou,“ hovorí veliteľ vojenských policajtov z Prešova.

Skúsenosti z Afganistanu

Kapitán Telesnický si pochvaľuje prácu, ktorú na cvičení v Španielsku odvedli nadrotmajstri Vladimír Jendruš, Marián Lenčes a Rastislav Rondzik či rotmajstri Jaroslav Fořta, Jaroslav Sobek a Vladimír Fecura. Podľa neho je však škoda, že v priebehu cvičenia nepôsobili spoločne aj s ostatnými

zahraničnými účastníkmi cvičenia. Bolo by to dobré porovnanie...

Veliteľ tímu rotmajster Vladimír Fecura pripomína, že aktívny strelec bol veľmi dobre pripravený scenár. „V jeho priebehu bolo veľmi ťažké vyhodnotiť situáciu, identifikovať útočníkov – teroristov uprostred davu. A eliminovať ich za cenu buď žiadnych, alebo čo najmenších strát na životoch civilných osôb. Osobne ma zaujal aj scenár ochrany VIP osoby generála OSN. Bolo vidieť, že španielska vojenská polícia, jej jednotlivé zložky sa aktívne podieľajú na ochrane VIP osôb, diplomatov v zahraničí. Majú z tejto práce bohaté skúsenosti. Práve z nich čerpali pri námete. Som rád, že španielska strana nás vysoko hodnotila aj pri riešení spomínaného incidentu. Osobne som využil skúsenosť z pôsobenia v Kábule v Afganistane, kde som ochraňoval veľvyslancu NATO. Polročné pôsobenie mi tam dalo mnoho neoceniteľných praktických skúseností. Mám šťastie na kolegov v jednotke. Väčšina má bohaté skúsenosti z pôsobenia v zahraničných operáciách, najmä v Afganistane. Ako veliteľ tímu nemusím ľuďom hovoriť, čo majú a nemajú robiť, kde majú stáť pri akcii. Majú to už zažitú, doslova v krvi. Veľa ráz stačí len pohľad na seba a vieme, čo robiť. Je radosť viesť takýto kolektív. Španieli majú na rozdiel od nás oveľa početnejšiu vojenskú políciu. Aj preto

sú oveľa viac špecializovaní. My musíme byť predsa len univerzálnejší," konštatuje rotmajster Fecura.

Dobrá príprava

Nielen pre nich, ale pre celú jednotku bol Angel Guardian 2018 výbornou prípravou na budúcoročné pôsobenie v jednotke medzinárodnej vojenskej polície v rámci bojovej skupiny Vyšehradskej štvorky – V4 EU BG 2019. Avšak aj pre majora Slančíka, ktorý v tomto roku plnil úlohy ako rotujúci zástupca veliteľa mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO (MNMPBAT), ktorý vytvárajú vojenské polície Poľska, Českej republiky, Chorvátska a Slovenska. A v budúcom roku bude veliteľom práporu. Zároveň ďalší účastník cvičenia nadrotmajster Marcel Fraňo z operačného oddelenia štábu Vojenskej polície z Trenčína pôsobí v spomínanom prápore ako veliaci poddôstojník. „Som rád, že príslušníci prešovského oddelenia naplnili očakávania, ktoré sme do nich pred odchodom do Španielska vkladali. Preukázali svoje kvality pri riešení jednotlivých úloh cvičenia. Okrem skúseností ukázali aj kreatívne, inovatívne myslenie vojaka 21. storočia pri zvládnutí jednotlivých situácií v rámci cvičenia. Vďaka tomu uspeli aj v medzinárodnom porovnaní vojenských polícii," chváli ich prácu nadrotmajster Fraňo.

Text: Jozef Žiak

Foto: Jozef Žiak, Angel Guardian

Prvá svetová vojna a jej presahy až do dnešných dní. No nielen to nás zaujímal v rozhovore s riaditeľom Vojenského historického ústavu (VHÚ) plukovníkom Mgr. Miloslavom Čaplovičom, PhD.

Na začiatku roka 1914 zostávala Európa optimistická, rozvíjala sa veda, technika či umenie, takže bola Veľká vojna pre bežných ľudí prekvapením?

Keď to zoberieme v kontexte celej Európy, tak áno. Veď ani na začiatku to nevyzeralo, že sa vojna postupne dostane do takmer všetkých kútov Európy, ba oveľa ďalej. Bolo to obdobie, keď aj veľké národy, ako Taliani, Nemci či Francúzi, mali za sebou veľké obrodenie a sformovali sa, no podobné obrodenie zažívali národy, ktoré nemali svoje štáty. Veľké národy chceli ešte viac – a malým sa dostávalo čoraz menej. To hovorím najmä o Rakúsko-Uhorsku. Keď začiatkom 20. storočia Viedeň anektovala Bosnu a Hercegovinu, tak na Balkáne, na tom povestnom sude s pušným prachom, začala horieť zápalná šnúra.

Je s odstupom viac ako sto rokov možné označiť vinníka vzniku vojny?

Vinník sa spravidla alebo nájde, alebo určí. Vieme, že srbský študent Gavrilo Princip vykonal 28. júna 1914 v Sarajeve atentát na následníka rakúsko-uhorského trónu Františka Ferdinanda d'Este. Iste, srbský nacionalizmus bola rozbuška. No treba jedným dychom povedať, že Európa nemala ani zďaleka vyriešené národnostné práva, o ktoré najmä menšie národy bojovali od štyridsiatych rokov 19. storočia. Môžeme hovoriť o expanzii mocností a úsilí získať vplyv nad prerozdelením kolónií, a to najmä zo strany Nemecka.

Uvedomujeme si dostatočne význam prvej svetovej vojny, ktorej politické výsledky majú presah až do súčasnosti?

To je o tom, že máme krátku pamäť a dosť nám chýba úcta. Želal by som si, aby historické povedomie nášho národa bolo vyššie, ako je dnes. Slovensko, vtedy horná či severná časť Uhorska, malo v roku 1914 okolo 2,5 milióna obyvateľov, z ktorých 400-tisíc narukovalo do vojny, 70-tisíc padlo a 60-tisíc bolo doživotne zmrzačených. To sú obrovské straty. Azda nebola rodina, ktorá by nebola poznačená Veľkou vojnou. No a určite nebola na Slovensku rodina, na ktorú by nemal kľúčový vplyv vznik Československej republiky, ktorá vznikla ako jeden z výsledkov vojny. Slováci mali prvýkrát vymedzené hranice, dostali právo slobodne sa vzdelávať, kultúrne sa rozvíjať. Napriek všetkým nedostatkom by bez októbra 1918 nebol ani 1. január 1993 a vznik samostatnej Slovenskej republiky.

Po Veľkej vojne žili v Československu dve veľké skupiny vojnových veteránov. Prvá

patrila k porazeným, pretože, hoci zďaleka nie vždy dobrovoľne, bojovala až do konca vojny v jednotkách Rakúsko-Uhorska. Tou druhou boli víťazi, ktorí sa ako príslušníci čs. légii zaslúžili o vznik republiky. Ako sa mladý štát správal k týmto dvom skupinám vyslúžilcov?

Veľakrát sa písalo, že legionári dostávali trafiky a podobne, no je to pravda iba čiastočne. Štát vnímal zásluhy legionárov, to je fakt, napríklad v armáde sa ľahšie dostávali k vzdelaniu a mali rýchlejší postup. Republika si však uvedomovala aj to, že tu predtým bol nejaký cisár a že vojací išli do vojny na rozkaz, inak by sa vystavili hrozbe trestu smrti. Treba si tiež uvedomiť, že to bola totálna vojna, veď na

Ak chceme pritiahnuť mladých k histórii, musíme byť úspešní v IT priestore, inak sa k ich mysliam nedostaneme.

bojiská rukovali muži až do veku 48 rokov. Nikto nechcel z nich urobiť občanov druhej kategórie. Takže čo sa týka sociálneho zabezpečenia rodín veteránov a vojnových poškodených, republika sa k nim správala rovnako.

Ako by ste charakterizovali vývoj v Európe medzi rokmi 1918 – 1938?

Dnes sa mnohí vojenski historici zhodujú, že Veľká vojna sa síce skončila prímerím, ale druhá svetová vojna bola jej dôsledkom a priamym pokračovaním. Okrem všetkého iného pripomeňme, že Nemecko platilo obrovské reparácie a aj to vyvolalo nástup nacizmu. Veľmoci sa skrátka zachovali voči porazeným štátom nepreziervovo. Ale bolo to aj obdobie, keď sa naša krajina stala loďou demokracie v nestabilnej Európe a Československo patrilo k najvyspelejším štátom sveta. Na Slovensku sme si za dve desaťročia vychovali veľkú vlnu vlastnej inteligencie, ktorej časť sa osvedčila napríklad v Slovenskom národnom povstaní a celkove v odboji.

Staráme sa dostatočne o symboly pripomínajúce Veľkú vojnu?

Začnem tým, že bývalý režim akoby chcel tieto pamiatky a symboly vygumovať. Chátrala mohyla na Bradle aj v Ivanke pri Dunaji, boli odstránené pamätníky Mila-

na Rastislava Štefánika, stovky ulíc v desiatkach miest boli premenované, vojenské cintoríny ostali zdevastované a zarastené žihľavou. Je veľmi dôležité, že nielen vďaka činnosti štátu, ale aj vďaka desiatkam občianskych združení, obciam či mestám je dnes situácia nepomerne lepšia. Mnohé vojenské cintoríny z prvej vojny sú revitalizované tak na východnom Slovensku, ako aj napríklad vo Veľkom Mederi, v Šamoríne, Trenčíne, Nitre či v Bratislave. Mimochodom, počas prvej svetovej vojny boli na cintorínoch pochovávaní protivníci z jednej aj z druhej strany, čo sa už počas druhej vojny nedialo. Dodám, že teraz sa obnovuje cintorín v Banskej Bystrici. Celkovo – v tomto smere sme sa na Slovensku posunuli v oblasti úcty k padlým vojakom poriadne dopredu.

A čo Vojenský historický ústav?

Náš kolega z VHÚ Imrich Purdek finalizuje k znovuo tvoreniu vojenského cintorína v Banskej Bystrici knihu o jeho histórii a dobových súvislostiach. Ďalší kolega Peter Chorvát už vydal knižku Veľká vojna v malom meste o tom, ako vojnové dianie dopadlo na Banskú Bystricu. Ja spoločne s Janou Zaťkovou, tiež z VHÚ, dokončujeme publikáciu Slovensko a Slováci vo víre prvej svetovej vojny, ktorá by mala vyjsť do konca roka. Z tohto obdobia vo VHÚ pripravujeme na vydanie aj historické pramene a dokumenty, ktoré prinášajú o vojne autentické svedectvá. Samozrejme, absolvujeme mnoho konferencií a besied, poskytujeme konzultácie klubom vojenskej histórie, spolupracujeme so samosprávami a s inými múzeami.

Čo by bolo treba robiť viac alebo inak, aby sa podnietil záujem o vojenskú históriu aj u mladých ľudí?

Ak chceme byť úspešní, musíme byť úspešní v IT priestore, inak sa k mysliam mladých ľudí nedostaneme. A to od aplikácií cez internetové portály, sociálne siete či hoci aj informačné kiosky, ktoré sme zriadili vo všetkých našich expozíciách, kde si môžu pozrieť dáta o našich zbierkových predmetoch. Na webovej stránke máme virtuálnu bádateľňu www.ebadatelna.vhm.vhu.sk. Pre našu stránku pripravujeme viacúrovňový vedomostný kvíz, ktorý sa bude venovať vojenským dejinám Slovenska v 20. storočí. Kto zvládne všetky úrovne, dostane od nás symbolický certifikát priateľa vojenskej histórie. S mladými sa stretávame aj osobne vrátane ich klubov vojenskej histórie, chodievame s našim stánkom či s historickou technikou na rekonštrukcie bojov. Techniku zapožičiavame alebo prenajímame, aby sa mladí ľudia dozvedeli viac o svojej histórii. Ešte na ilustráciu – napríklad vo Svidníku v Dome kultúry mávame každoročne stretnutie a vedomostný kvíz pre všetky tamjšie základné školy. Ďalšia dôležitá vec spočíva v tom, že je dobré

Riaditeľ Vojenského historického ústavu
plukovník Miloslav Čaplovič:

Bez októbra 1918 by nebol 1. január 1993

podnecovať mladých ľudí, aby začali spoznávať dejiny cestou bádania po histórii vlastnej rodiny. Tie súvislosti potom prídu samy...

Spolu s otcom ste prednedávnom predstavili nové vydanie knihy Osmičky v našich dejinách. Sú pre nás naozaj osudové?

Iste, je to pre nás trochu magické číslo, ale až tak by som ho neprečenoval, lebo mohli by sme hovoriť aj o deviatkach a podobne. No v každom prípade som rád, že sme mohli predstaviť národnooslobodzovacie boje v roku 1848, vznik republiky v roku 1918, mníchovský diktát 1938, nástup totality 1948, československú jar 1968. Pre Slovensko bol pritom dôležitý aj rok 1998, keď sme sa po voľbách opäť vrátili na cestu smerom k integrácii do euroatlantických bezpečnostných štruktúr a EÚ. Nuž, história sa v istých špirálach opakuje a národ by sa mal poučiť zo svojich chýb, aby si ich nemusel zopakovať.

V októbri sme si pripomenuli Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie a iste aj vás mrzí spor, ktorý sa týka sochy na hlavnom pamätníku...

Našou ambíciou po revitalizácii prekrytého čs. štátneho znaku na pylóne pamätníka čs. armády na Dukle v roku 2012 bolo vrátiť na jeho predpolie cintorín československých vojakov aj vernú kópiu sochy československého vojaka z roku 1949, ktorá bola odstránená začiatkom päťdesiatych rokov 20. storočia. Preto sme v roku

2014 pristúpili k stiahnutiu súsošia Žalujem, ktoré bolo inštalované totalitnou mocou v roku 1964, a to bez súhlasu pôvodných autorov koncepcie Pamätníka na Dukle z roku 1947. Bolo to nielen našim zámerom, ale stálo za ním aj stanovisko krajského pamiatkového úradu, ministerstva kultúry či medzivládnej komisie pre vojnové cintoríny. K súsošiu Žalujem sme sa nezachovali ako komunisti k soche vojaka, ktorého po demontáži rozbili, ale umiestnili sme ju vo vstupnej hale Vyhliadkovej veže na Dukle.

Keď sme pri tom, súsošiu Žalujem dominuje sovietsky vojak, pričom podľa viacerých vyjadrení z úst ruských predstaviteľov sa naša krajina správa k pamätníkom Červenej armády aj v porovnaní s inými štátmi mimoriadne dôstojne a s úctou.

VHÚ má v správe aj Pamätník sovietskych vojakov s vojnovým cintorínom vo Svidníku a v minulých rokoch sme realizovali obnovu jeho hlavného pylóna. Tento rok sme uskutočnili prvú etapu rekonštrukcie oporných múrov. S pomocou odborníkov reštaurátorov z Levoče sme revitalizovali v areáli pamätníka sovietskej Červenej armády aj dve súsošia. Takže áno, staráme sa. A zďaleka nie iba my. No na porovnanie – na Slovensku je deväť ústredných cintorínov Červenej armády, kde dominujú sochy sovietskych vojakov, a dva cintoríny čs. vojakov – na Dukle a v Liptovskom Mikuláši. Takže som jednoznačne presvedčený, že na cintoríne čs. vojakov má

byť socha čs. vojaka, pričom takýto princíp je na celom svete.

Aké ťažiskové úlohy si váš ústav vytýčil na nasledujúce obdobie?

Veľmi vysoko si cením, že keď sme realizovali projekt Centra výskumu zbierkových predmetov, v rámci neho sme z našich 19,5 tisíce zbierkových predmetov už 2 400 zdigitalizovali. Časť z nich uvidia návštevníci na dotykových paneloch v našich expozíciách, ako aj na našej internetovej stránke www.vhu.sk. Chceme v tomto smere pokračovať. Rozširujeme multimediálnu podporu v našich múzeách v Piešťanoch, vo Svidníku a na Dukle. Pokračujeme v digitalizácii a sprístupňovaní dokumentov v e-bádateľni Vojenského historického archívu na www.ebadatelnavha.vhu.sk. Revitalizujeme Vyhliadkovú vežu na Dukle a našou ambíciou je rozširovať výstavné priestory a nadobúdať exponáty do našich múzeí. V roku 2019 si Slovensko pripomenie 100. výročie od úmrtia M. R. Štefánika a my sa budeme ako jeden z partnerov Slovenského národného múzea podieľať na výstave o Štefánikovi na Bratislavskom hrade. K jeho výročiu pripravujeme aj kalendáre či multimediálnu prezentáciu, v rámci ktorej sa záujemcovia budú môcť oboznámiť so Štefánikovými fotografiami a dobovými výrokmi.

Text: Pavol Vitko, Miloslav Ščepka

Foto: Jakub Neubauer

TÉMA

VEĽKÁ VOJNA

Prvá svetová vojna bol ozbrojený konflikt globálnych rozmerov trvajúci od 28. júla 1914 do 11. novembra 1918. Odohrával sa prevažne na území Európy, ale aj v Afrike, Ázii, na oceánoch, na Blízkom východe a inde. Bol to dovtedy najväčší vojnový konflikt v dejinách ľudstva.

Zámienkou sa stal atentát na arcivojvodu a následníka rakúsko-uhorského trónu Františka Ferdinanda d'Este. Rakúsko-Uhorsko vzápätí vyhlásilo vojnu Srbsku, čím vyvolalo reťazovú reakciu vedúcu k vojne dvoch veľkých koalícií. Na jednej strane stáli štáty Dohody – Francúzsko, Rusko a Spojené kráľovstvo. Neskôr sa k nim pridalo Taliansko (1915), USA (1917), Japonsko a ďalšie krajiny. Ich oponentom boli Ústredné veľmoci – Nemecko a Rakúsko-Uhorsko. Neskôr sa k nim pridala Osmanská ríša, Bulharsko a ďalší. Neutrálne do konca vojny v Európe zostalo Španielsko, Švajčiarsko a škandinávské krajiny.

Boje v Európe sa viedli na viacerých frontoch (východný, západný, taliansky, balkánsky a ďalšie). Významný bol predovšetkým západný front, kde sa viedla dlhodobá zákopová vojna. Počas vojny bolo zmobilizovaných viac než 60 miliónov vojakov. Vojna sa skončila kapituláciou Ústredných veľmocí. Prímierie bolo podpísané 11. novembra 1918 v Compiègne a začalo platiť od 11:00 h. Formálnym skončením vojny však boli až Parížske predmestské zmluvy podpísané s jednotlivými porazenými krajinami v priebehu roku 1919.

Atentátnik
Gavrilo Princip

28. jún Gavrilo Princip spáchal v Sarajeve atentát na následníka trónu Františka Ferdinanda

28. júl Rakúsko-Uhorsko vyhlásilo vojnu Srbsku

29. júl Rakúske delostrelectvo ostreľovalo Belehrad

31. júl Mobilizácia v Rusku

1. august Nemecko vyhlásilo vojnu Rusku

2. august Nemecké vojská vtrhli do Luxemburska

3. august Nemecké ultimátum Belgicku žiadalo súhlas s prechodom vojska Nemecko vyhlásilo vojnu Francúzsku

4. august Nemecko vtrhlo do Belgicka Veľká Británia vyhlásila vojnu Nemecku

10. august Rakúsko-Uhorsko začalo vojenské operácie proti Rusku

12. august Prvá ofenzíva Rakúska proti Srbsku

23. august Začala sa bitka pri Krašniku Začala sa bitka vo Východnom Prusku, známa ako bitka pri Tannenbergu

26. august Začala sa bitka o Halič

28. august Prvá bitka pri Helgolandskej zátok

31. august Vznik čs. roty Nazdar vo Francúzsku

5. september Začala sa prvá bitka na Marne

26. október Vznik stabilizovaného frontu na západe, začiatok zákopovej vojny

29. október Útok tureckých lodí na ruské čiernomorské prístavy

1. november Námorná bitka pri Coronele

3. november Začala sa bitka o Tangu v Tanzánii

7. november Briti sa vylodili pri Basre

11. november Paul von Hindenburg bol menovaný najvyšším veliteľom nemeckých vojsk na východnom fronte

8. december Námorná bitka pri Falklandských ostrovoch

18. december Briti vyhlásili Egypt za svoj protektorát

29. december Rusi porazili turecké vojská na Kaukaze

Následník
trónu František
Ferdinand
d'Este

Koniec vojny a Slovensko

Improvizovaný vojnový cintorín rakúsko-uhorskej armády na Ukrajine (Volosyanka)

11. novembra 1918 v železničnom vagóne v Compiègne podpísalo

Nemecko po prehratej vojne bezpodmienečnú kapituláciu. Prvá svetová vojna, na ktorej sa zúčastnilo 1,5 miliardy obyvateľstva

z 33 krajín a ktorá trvala štyri roky, tri mesiace a deväť dní, sa skončila.

Na konci Veľkej vojny svet s úžasom hľadel na vlastné skazonosné dielo. Najotrasnejšie boli straty na ľudských životoch. Do vojenskej služby bolo v dôsledku mobilizácie povolaných vyše 60 miliónov mužov, a z toho viac ako 9 miliónov padlo. Rakúsko-uhorská armáda mala približne 1 100 000 mŕtvych. Z územia dnešného Slovenska bolo do rakúsko-uhorskej armády mobilizovaných približne 400 000 vojakov. Z nich padlo okolo 69 000 a vyše 61 000 bolo trvale zmrzačených. Ďalšie tisíce vojakov zostali nezvestnými, pričom z právneho hľadiska sa ich osud riešil ešte v 20. rokoch 20. storočia, keď boli úradne vyhlásení za mŕtvych.

Súmrak monarchie

Ešte skôr, než sa vojna skončila, rozpadla sa habsburská monarchia a v nej aj historické

Uhorsko. Koncom októbra 1918 utláčané národy a národnosti nechceli naďalej zostať v monarchii, ktorá nevyhovovala dvom moderným princípom – národnému a demokratickému –, a preto ju opustili. Postupne sa zjednocovali so svojimi súkmeňovcami, alebo vyhlásili samostatné štáty. Takto na základe práva na samourčenie začal de iure existovať aj československý štát, v ktorom Slováci našli záchranu pred hrozbou straty národnej existencie. Vznikla Československá republika.

Aká bola v hektických dňoch októbra a novembra 1918 vojenská situácia na Slovensku?

Vzhľadom na doplnovací systém rakúsko-uhorskej armády v priebehu prvej svetovej vojny patrilo územie dnešného Slovenska (s drobnými odchýlkami) do kompetencie Vojenského veliteľstva Prešporok (Bratislava) a Vojenského veliteľstva Košice. V októbri

Bratranci vo vojne

Britský kráľ Juraj V., nemecký cisár Viliam II. a ruský cár Mikuláš II. boli bratranci, vnuci britskej kráľovnej Viktórie. Juraj, Viliam a Mikuláš sa od malička stretávali na rodinných udalostiach a aj neskôr viedli čulú korešpondenciu. V roku 1914 však vysvitlo, že krajiny, ktorým vládli, majú protichodné záujmy. Mikuláš a Juraj síce našli spoločnú reč v boji proti Viliamovi, ale keď revolúcia pripravila Mikuláša o ruský trón, Juraj mu napriek pôvodnému odhodlaniu odmietol poskytnúť azyl. Napokon to bol práve Juraj, ktorý ako jediný z trojice bratrancov zostal vládcom a ktorého ríša pretrvala. V Rusku sa zmocnili vlády boľševici a Nemecko sa stalo republikou.

Viliam II. a Juraj V.

Mikuláš II. a Viliam II.

Mikuláš II. a Juraj V.

24. január Námorná bitka pri Dogger Banku

22. apríl Nemci pri meste Ypres použili bojový plyn

25. apríl Britské jednotky sa vylodili na Gallipolskom polostrove v Dardanelách, začala sa bitka o Gallipoli

26. apríl Londýnska dohoda určila podmienky vstupu Talianska do vojny

2. máj V bitke pri Goriciach Rakúsko-Uhorsko a Nemecko prelomili ruský front

7. máj Potopenie osobného parníka Lusitania nemeckou ponorkou

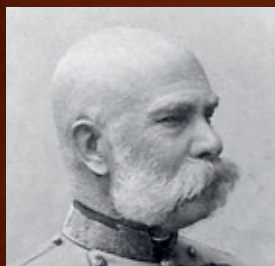
23. máj Taliansko vyhlásilo vojnu Rakúsko-Uhorsku

23. jún Začala sa bitka pri Soči na taliansko-rakúskom fronte

3. október Britské a francúzske vojská sa vylodili v Solúne

4. október Nemci dobyli Varšavu

11. október Bulharsko začalo vojnu proti Srbsku

Rakúsko-uhorský cisár František Jozef I.

Nemecký cisár Wilhelm II.

Rakúsko-uhorskí vojaci na talianskom fronte v roku 1918

1918 na čele spomínaných veliteľstiev v zázemí stáli: generál jazdecka Friedrich Valentin Gerstenberger (Prešporok) a generál pechoty Adalbert Sorsich (Košice). V rámci ich organizačnej štruktúry boli v rovnakých mestách ďalej dislokované aj dve oblastné honvédske veliteľstvá.

V priebehu septembra a októbra 1918 naďalej prebiehal zavedený spôsob života rakúsko-uhorskej armády v zázemí. Tak bola okrem riadneho výcviku a denného zamestnania mužstva pravidelne zabezpečovaná aj strážna a dozorná služba v kasárňach, skladoch, údržba zbraní, materiálu a techniky, vydávanie denných rozkazov, spravodajské preverovanie navrátilcov z ruského, resp. rumunského zajatia atď. Dňa 15. septembra 1918 odišli z posádok v zázemí na front posledné doplnky pre armádu v poli, teda pochodové prapory označené číslom XLIV.

Vírus nepriateľ

Rakúsko-uhorské vojsko bolo na jeseň 1918 na fronte, ale i v zázemí ohrozené aj tzv. špa-

nielskou chrípkou. O nedostatočnej pripravenosti armády na výskyt tohto vírusu svedčí aj to, že napríklad v Prešporku v polovici októbra 1918 bola ako prevencia pred ním uvádzaná potreba vykurovania priestorov (aj pred oficiálnym začiatkom vykurovacej sezóny).

Do posledných vojnových dní prebiehal na území dnešného Slovenska aj proces rekvirácie kovov a ďalších surovín riadený armádou. Čo sa týka napríklad rekvirácií kovov, táto činnosť sa v posledných vojnových týždňoch dostala do kritickej fázy. Vplyvom absolútneho nedostatku medi bolo administratívne siahnuté aj na strechy cirkevných a svetských budov. Napríklad podľa hlásenia banskobystrického mešťanostu z 26. októbra 1918 sa formálne začala rekvirácia kovovej veže tamojšieho farského kostola, ktorú realizovalo Oddelenie medenej akcie Vojenského veliteľstva v Košiciach. Vyjadrením stavu beznádeje, resp. slepej uličky, boli aj ďalšie hospodárske zásahy štátu. Išlo o finálnu fázu hľadania náhrad za potrebné komodity. V týchto intenciách bol napríklad 28. septembra 1918 publikovaný obežník ministra honvédstva, v ktorom sa konštatovalo, že ako náhrada za bravčovú masť je „...vhodný plod buka a duba (bukvica a žalud’), z ktorého je podľa odborných náhľadov možné umelou cestou získať chutný omastok, ktorý je znamenite vhodný na výživu obyvateľstva.“

Správy o porážke rakúsko-uhorskej armády na talianskom fronte, o vzniku Československej republiky, o štátnom prevrate v Maďarsku (tzv. astrovej revolúcií) mali okamžitý, deštruktívny efekt aj na jednotky rakúsko-uhorskej armády v zázemí, a to aj na území Slovenska.

Začiatok konca

Počínajúc 1. novembrom 1918 sa situácia na území oboch spomínaných veliteľstiev vojenskej správy vymkla spod kontroly a nastal chaos. Tu dislokované posádky útvarov a útstavov zbraní a služieb sa začali prakticky hneď rozpadávať. Vojaci, neozbrojení, ale aj ozbrojení, v skupinách, ale aj individuálne, agresívne, ale aj apaticky, opúšťali kasár-

Zvláštne a neobyčajné

Myslite si, že o Veľkej vojne viete všetko? Rozsiahly, zložitý konflikt plný protirečení a revolučných premien dodnes dokáže prekvapiť.

● Na Štedrý deň roku 1914 Nemci umiestnili vianočné svetlá všade okolo svojich zákopov, spievali koledy a zažehlali spojeneckým vojakom veselé Vianoce. Na Štedrý deň sa armády na oboch stranách dohodli na prímerí, vymenili si cigarety, jedlo a dokonca hrali futbal. Nemecko vyhralo 3:2.

● Na začiatku prvej svetovej vojny boli tanky vo Veľkej Británii kategorizované ako „mužské“ a „ženské“. „Ženské“ tanky boli ľahšie a mali niekoľko guľometov, kým „mužské“ tanky mali ťažšiu výzbroj.

● Prvú svetovú vojnu prehrali štyri ríše: osmanská, rakúsko-uhorská, nemecká a ruská ríša.

● Keď Briti odpálili obrovské množstvo výbušnín v tajných tuneloch pod nemeckými silami na Mes-

sineskom hrebeni (Messines Ridge) v Belgicku, výbuch bolo počuť až v 225 kilometrov vzdialenom Londýne.

● Prvá svetová vojna sa nazývala Vojnou, ktorá ukončí všetky vojny, ale menej než 20 rokov po nej sa začala druhá svetová vojna.

ne, nemocničné zariadenia, kurzy, výcvikové priestory atď. To isté sa vzťahovalo aj na viacerých vyšších dôstojníkov. Snahy niektorých ďalších dôstojníkov, ktorí vplyvom individuálnych okolností zostávali naďalej v činnnej službe, zadržať ich, diskutovať s nimi a vysvetliť im aktuálnu politickú situáciu vyzneli naprázdno. Subordinácia a disciplína prestali existovať okamžite.

Odchod do domovských posádok sa týkal aj jednotiek, ktoré boli predtým na územie dnešného Slovenska prevelené ad hoc, napríklad haličský 80. peší pluk (Rimavská Sobota) alebo prápor cisárskych poľných strelcov 2 (Ružomberok).

V sledovanom období sa tak na území Slovenska dalo do pohybu enormné množstvo vojenských osôb. V mestách a obciach sa miesili rakúsko-uhorskí návratníci so zajatcami prepustenými zo zajateckých táborov v monarchii. Vojenský zbehovia sa zas „doma“ stretávali s vojakmi vracajúcimi sa z frontu.

Dôsledkom tohto kolapsu bolo, že podľa hlásenia z 2. novembra 1918 sa veľká časť po-

sádok na teritóriu bývalého Vojenského veliteľstva Prešporok už úplne rozpadla. Rovnaké hlásenie prináša informácie, že „zo- vŕšadiaľ“ z vidieka prichádzajú správy o revoltách s účasťou vojenských osôb a s tým súvisiace žiadosti o nasadenie brachiálnej moci (vojenskej asistencie). Už v tento deň bolo pritom evidentné, že s výnimkou niektorých najkrikľavejších prípadov nebolo možné do problémových lokalít vyslať asis- tenčné jednotky, pričom ich početný stav nepresahoval silu roty. V tejto situácii zostáva- lo zvyšku kompetentných veliteľov len dať rady, aby boli výstroj a výzbroj pozbierané, aby bolo zostávajúce mužstvo prepustené do svojich domovov a aby boli miestne organi- zované uhorské občianske stráže.

Rozvrat a chaos

Obdobný stav vládol aj v kompetencii býva- lého Vojenského veliteľstva Košice. Dňa 3. novembra 1918 bol napríklad konštatovaný „úplný rozpad banskobystrickej posádky“. V noci z 31. októbra na 1. novembra 1918, po prejave veliteľa vojenskej posádky v Prešove

Plameňometný útok rakúsko-uhorskej armády na Piave v roku 1918

● Francúzsko ku koncu vojny vytváralo falošné ku- lisy Paríža v nádeji, že oklame nemeckých pilotov bombardérov. Francúzi stavali repliky pamiatok ako Víťazný oblúk a drevené kópie budov. Pre fa-

lošné mesto vytvorili osvetlenie, vlaky a železničné trate, aby v noci budili dojem aktívneho a rušného mesta. Posledné nemecké nálety však skončili skôr, než bola replika Paríža dokončená, a tak ju po vojne demontovali.

● Najväčšiu armádu vo vojne malo Rusko. Nasadi- lo 12 miliónov vojakov, z nich zhruba 75 percent padlo.

● Svetová vojna viedla k vynálezu plastickej chi- rurgie. Chirurg Harold Gillies bol otrasený zra- neniami vojakov a stal sa priekopníkom techniky re- konštrukcie tváre, aby im pomohol.

● Námorníctvu Spojených štátov sa nepodarilo nájsť spôsob, ako v každom počasí utajiť svoje lo- de. Začali preto používať neobvyklé maskovanie.

17. január Začala sa ruská ofenzíva pri jazere Van

27. január Veľká Británia zaviedla všeobecnú brannú povinnosť

2. február Z Českej družiny sa v Rusku vyformoval Čs. strelecký pluk, základ budúcich čs. légii v Rusku

21. február Začala sa bitka pri Verdune

31. máj Námorná bitka pri Jutsku

4. jún Na východnom fronte sa začala Brusilovova ofenzíva

5. jún Začalo sa protiturecké povstanie Arabov

1. júl Začala sa bitka na Somme

28. august Rumunsko vyhlásilo vojnu Rakúsko-Uhorsku

29. august Paul von Hindenburg a Erich Ludendorff prevzali velenie nemeckej brannej moci

15. september V bitke na Somme Briti prvý raz do bojov nasadili tanky

6. december Nemci dobyli Bukurešť

Britský panovník Juraj V.

Ruský cár Mikuláš II.

Maľovali na svoje plavidlá rôzne podivné geomet- rické tvary, aby nepriateľ nemohol rozlíšiť typ, veľ- kosť, rýchlosť a smer pohybu lodí.

● Armáda používala psy na prepravu správ a príka- zov, ktoré boli umiestnené v kapsliach príviazaných na ich telách. Psy slúžili aj na rozvá- dzanie telegraf- ných drôtov.

● V roku 2010, po viac než 90 ro- koch, Nemecko konečne splatilo posledné vojnové reparácie z prvej svetovej vojny.

15. január Českí a slovenskí zajatci v Taliansku vytvorili Československý dobrovoľnícky zbor

31. január Nemecko vyhlásilo neobmedzenú ponorkovú vojnu

8. marec V Rusku sa začala Februárová revolúcia

11. marec Britské vojská dobyli Bagdad

15. marec Ruský cár Mikuláš II. Alexandrovič abdikoval

6. apríl USA vstúpili do vojny

9. apríl Na západnom fronte sa začala Nivellova ofenzíva

1. júl Začala sa Kerenského ofenzíva na východnom fronte
Začala sa bitka pri Zborove

2. júl Grécko vstúpilo do vojny na strane Dohody

24. október Rakúsko-uhorské a nemecké vojská prelomili taliansky front, bitka pri Caporette

7. november V Rusku sa uskutočnila bolševická revolúcia

17. november Druhá bitka pri Helgolandskej zátok

20. november V bitke pri Cambrai Briti prvý raz použili hromadne tanky

22. december Začali sa mierové rokovania v Breste Litovskom

Alexander Kerenskij

Turecký sultán Mehmed V.

Príslušníci náhradnej delostreleckej jednotky rakúsko-uhorskej armády v Kremnici v roku 1916

mjr. Issekutza, došlo pri náhradnom práporu pešieho pluku 67 k tzv. prešovskej vzbure. Dobová maďarská tlač pripisovala zodpovednosť za revoltu nemaďarským príslušníkom pešieho pluku 67 a delostreleckých plukov 3 a 27. Výsledkom činnosti stanného súdu, ktorý prebehol nasledujúceho dňa, bola poprava dvoch civilov a 40 vojakov.

V priebehu prvej polovice novembra 1918 sa zároveň začali z frontov alebo z priestorov nasadenia do mierových posádok vracajú jednotky rakúsko-uhorskej armády, resp. ich zvyšky. Typickými znakmi tohto transferu bola strata materiálu, ťažkých zbraní, zvierat (koní) a v neposlednom rade aj rapidný úbytok početných stavov. Mnohí vojaci, ale aj dôstojníci približujúci sa k svojim domovom „po ceste“ jednoducho opustili svoje jednotky a dezertovali. Napríklad 27. delostrelecký pluk sa do kasární v Lučenci vrátil 15. novembra 1918, a to bez diel a ťažkých koní v počte len 7 dôstojníkov a 50 mužov.

Pôvodné rakúsko-uhorské veliteľstvá a posádky v období prevratu prevzali určených dôstojníkov maďarskej ľudovej armády, ktorí však na týchto postoch zotrvali pomerne krátky čas. Dňa 11. novembra 1918 sa začala de-

mobilizácia armády. Výnimku predstavovali ročníky 1896 – 1900, ktoré boli z rozhodnutia maďarského ministra vojny ponechané v aktívnej službe.

Frustrácia plodí násilie

Príchod vojska do miest i na vidiek súbežne s oslabením štátnej moci znamenal okamžité prepuknutie revolt. K vzniku týchto excesov, ktoré vo viacerých obciach „zapálili“ plameň niekoľkotýždňovej anarchie a násilia, prispela súčinnosť viacerých faktorov. Mnohí z vojakov, napriek pôvodným predpokladom a taktiež plánom novej maďarskej brannej moci, neboli odzbrojení a demobilizovaní. V civilnom sektore sa tak bez dostatočnej kontroly ocitlo veľké množstvo vojenských pušiek, ktoré boli využívané na nekompromisné presadzovanie požiadaviek revoltujúcich, krádeže, rabovanie, pyltiactvo a inú násilnú činnosť. K aktívnym účastníkmi týchto excesov patrili okrem spomínaných vojenských osôb aj vojenský zbehovia, vojnoví invalidi, navrátilci z vojnového zajatia a rokmi vojny frustrované miestne slovenské obyvateľstvo. Ďalšími dôležitými dôvodmi týchto revolt boli správy o konci vojny a rozpade habsburskej

Vražedné novinky

Veľká vojna nezmenila len mapu sveta a myslenie ľudí, ale i spôsob boja. Objavili sa nové, strašné a obávané zbrane, ktoré premenili súboj muža proti mužovi na krvavé jatky.

Plameňomet

V roku 1915 sa Nemecku podarilo úspešne zhotoviť a nasadiť do bojov prenosný plameňomet – Flammenwerfer. Nebezpečnejší ako jeho skutočná účinnosť, hoci hrozivá, bol dopad na psychiku vojakov. Briti ako odpoveď vyvinuli Liveness Large Gallery Flame Projector, stacionárne zbrane, rozmiestnené po zákopoch v prvej línii. Dýza vysielala zapálený plyn do vzdialenosti až 90 metrov. Zbrane boli s veľkou účinnosťou použité v Somme 1. júla 1916, keď vypálili časť nemeckej línie.

Brokovnica

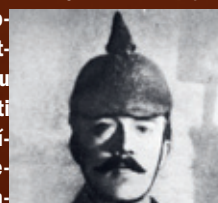
Spojené štáty používali niekoľko rôznych brokovnic, ale primárnou zbraňou bola brokovnica Winchester M1897. Bola modifikovanou verziou Winchester Model 1897 so skrátenou hlavňou, tepelným štítom a bajonetovým výstupkom. Vo-

jaci ju nazývali „zákopová metla“. Účinnosť brokovnice desila Nemcov tak, že podali diplomatický protest proti jej používaniu.

Jedovatý plyn

Prišiel v troch hlavných formách: chlór, fosgén a yperit. Prvý útok pomocou jedovateho plynu bol zaznamenaný proti francúzskym jednotkám pri Ypres v roku 1915. Po tejto udalosti začali obe strany rozvíjať svoje arzenály chemických zbraní, rovna-

monarchie, hospodárske vyčerpanie regiónu, ľavicové zradikalizovanie vojakov a mylné interpretovanie pojmu sloboda. Svoju úlohu v konkrétnych lokalitách ďalej zohrala aj dlhodobá existujúca polarita a vzájomná animozita medzi obyvateľstvom a tamajšími úradníkmi rôznych úradov verejnej správy. Typickým sprievodným znakom vystúpení bolo rabovanie štátneho a súkromného majetku, napríklad obchodov a pohostinských zariadení a (najmä na vidieku) aj budov obecných úradov spojené s ničením symbolov štátnej moci.

Napríklad v Prešporku došlo v prvej polovici novembra k vybijaniu okien na hoteli Savoy-Carlton a rabovaniu obchodov. Mestská polícia nebola na tento stret dostatočne pripravená a situáciu nezvládla. Mimoriadne agresívne vystupovali najmä ľavicovo orientovaní bývalí námorníci, prezývaní „mariňácka banda“. Ohniskom nepokojov v meste bolo aj Podhradie s „hriešnou štvrtou“ Vydrica. Ani v tejto lokalite mestskí policajti neus-

peli a nedokázali nastoliť poriadok. Po neúspešnom výjazde do problémovej lokality boli zahnaní späť na radnicu. Tam im vodcovia revoltujúcich dokonca oznámili, že mestskú políciu rozpúšťajú, pričom poriadok si dokážu udržať aj sami.

Za takýchto okolností sa začiatkom novembra 1918 začal proces obsadzovania Slovenska československou armádou. Pred príchodom československého vojska boli viaceré dokumenty týkajúce sa činnosti náhradných jednotiek bývalej rakúsko-uhorskej armády odvezené za demarkačnú čiaru, teda do Maďarska. To sa vzťahovalo napríklad na prešovský peší pluk 67 alebo na lučenecký peší pluk 25. Obnoviť poriadok a bezpečnosť v mestách a obciach Slovenska sa podarilo postupnou konsolidáciou pomerov, ale až po vojne s Maďarskou republikou rád v roku 1919.

Text: Mgr. Peter Chorvát, PhD.

Vojenský historický ústav

Foto: zbierka plk. Mgr.

Miloslava Čaploviča, PhD.

KRAJINA	MOBILIZOVANÝCH	ZABITÝCH	ZRANENÝCH	ZAJATÝCH A NEZVESTNÝCH	CELKOM
Rusko	12 000 000	1 700 000	4 950 000	2 500 000	9 150 000
Francúzsko	8 410 000	1 357 800	4 266 000	537 000	6 160 800
Britská ríša	8 904 467	908 371	2 090 292	191 652	3 190 235
Taliansko	5 615 650	947 000	600 000	650 000	2 197 000
USA	4 355 000	126 000	234 300	4 500	364 800
Japonsko	800 000	300	907	3	1 200
Rumunsko	750 000	335 706	120 000	80 000	535 706
Srbsko	707 343	45 000	133 148	152 958	331 106
Belgicko	267 000	13 716	44 686	34 659	93 061
Grécko	230 000	5 000	21 000	1 000	27 000
Portugalsko	10 000	7 222	13 751	12 318	33 291
Čierna Hora	50 000	3 000	10 000	7 000	20 000
Celkom	42 188 810	5 152 115	12 831 004	4 121 090	22 089 709
Nemecko	11 000 000	1 773 700	4 216 058	1 152 800	7 142 558
Rakúsko-Uhorsko	7 800 000	1 200 000	3 620 000	2 200 000	7 020 000
Turecko	2 850 000	325 000	400 000	250 000	975 000
Bulharsko	1 200 000	87 500	152 390	27 029	266 919
Celkom	22 850 000	3 386 200	8 388 448	3 629 829	15 404 477
VOJNA CELKOM	65 038 810	8 538 315	21 219 452	7 750 919	37 494 186

ko ako aj protiopatrenia. Účelom plynu nebolo zabíjanie, ale znečisťovanie bojiska a donútenie nepriateľa opustiť pozície. Pri Somme bol plynom zasiahnutý aj nemecký frajter Adolf Hitler. Dlhé fúzy, ktoré nosil, si potom skrátil, aby mu neprekážali pod plynovou maskou.

Lietadlá

Spočiatku, podobne ako balóny a vzducholoď, slúžili len na prieskum. Neskôr z nich piloti zhadzovali granáty alebo strieľali na iné lietadlá z pištole. Skutočná revolúcia v bojovom letectve

nastala až po uvedení synchronizovaného guľometu. Ten dokázal strieľať pomedzi listy vrtule bez ich poškodenia projektilmi.

Tanky

Pôvodne sa im hovorilo aj „suchozemské bojové lode“ a boli vyvinuté na príkaz Winstona Churchilla. Británia ich prvýkrát použila v bitke pri Somme v septembri 1916. Svojou palebnou silou a mohutným pancierom síce dokázali podlomiť nemeckú morálku, ale pomalý pohyb a technické problémy zhatili ich ďalší postup.

Paul von Hindenburg

1. február Vzbura v Boke Kotorskej

18. február Nemecko a Rakúsko-Uhorsko začali útok na celom východnom fronte proti sovietskemu Rusku

3. marec Rusko podpísalo Brestlitovský mier

8. marec Bitka pri Bachmači

21. marec Na západnom fronte sa začala Ludendorffova ofenzíva

14. apríl Ferdinand Foch sa stal najvyšším veliteľom spojeneckých vojsk

15. apríl Turecké vojská vstúpili do Batumi

21. máj Rumburská vzbura

24. máj Odovzdanie bojovej zástavy čs. légii v Ríme

27. máj Tretia bitka na Aisne
Nemecká ofenzíva a následný prielom na Marne

2. jún Vzbura v Kragujevci

4. jún Jednotky čs. légii zvíťazili v bitke pri Lipjagách

8. jún Poprava 44 slovenských vojakov zo 71. pešieho pluku v Kragujevci

9. jún Nemecký prielom na Paríž bol zastavený
15. jún Bitka na Piave, posledná rakúska ofenzíva

30. jún Prísaha príslušníkov 21. čs. streleckého pluku vo francúzskom Darney

15. júl Začala sa druhá bitka na Marne

21. september Čs. legionári pomohli odraziť rakúsko-uhorský útok v bitke pri Doss Alto v Taliansku

29. september Bulharsko podpísalo prímerie s Dohodou

16. október Cisár Karol I. Habsburský vydal manifest sľubujúci federalizáciu Rakúsko-Uhorska

18. október Československé légie vo Francúzsku sa zúčastnili v bitke pri Terrone

24. október Talianska armáda začala ofenzívu

28. október Vznik Československa

30. október Kapitácia Turecka

1. november Srbské vojská dobyli Belehrad

3. november Podpísali taliansko-rakúske prímerie

9. november Cisár Wilhelm II. Pruský sa vzdal trónu, Nemecko prijalo mierové podmienky Dohody

11. november Nemecko podpísalo prímerie, skončila sa prvá svetová vojna

Ferdinand Foch

Ponorky

Ponorkovou vojnou sa Nemecko usilovalo vyhladovať Britániu, ktorá bola odkázaná na zásobovanie po mori. Spočiatku boli Nemci opatrní a snažili sa nevyprovokovať útokmi USA. V roku 1916 však obmedzenia na útoky zrušili a napádali aj lode Spojených štátov. To urýchlilo vstup USA do vojny, čo prispelo k rýchlej porážke Nemecka a jeho spojencov.

Tému pripravil: Miloslav Ščepka

Foto: Vojenský historický ústav – VHA

Najlepšie stíhačky druhej svetovej vojny

Corsairy slúžili desiatky rokov

F4U Corsair

Dĺžka: 10,3 m
 Rozpätie: 12,5 m
 Rýchlosť: 718 km/h
 Dolet: 1 617 km
 Dostup: 12 600 m
 Výzbroj: 6 × 12,7 mm
 alebo 4 × 20 mm

Hvízdajúca smrť – takú prezývku

dali Japonci stroju Vought F4U Corsair.

Ten má na konte mnoho rekordov – bol napríklad

najdlhšie vyrábanou americkou stíhačkou s piestovým motorom

a posledným takýmto strojom, ktorý dosiahol zostrel nepriateľského

lietadla. Stalo sa tak v roku 1969, dávno po skončení druhej svetovej vojny.

Corsair sa nedá zameniť so žiadnym iným lietadlom. Jeho siluetu charakterizuje krídlo zalomené do W a veľký hviezdový motor poháňajúci obrovskú vrtuľu. Svoju prezývku si vyslúžil vďaka zvuku, ktorý vznikal pri vysokých rýchlostiach. Konštruktéri Corsaira chceli doceliť čo najväčšiu aerodynamickú čistotu a preto z draku nesmeli nič zbytočne vytŕčať. Aj chladiče oleja a vstupy vzduchu do kompresora zapustili do nábežných hrán krídla. Mriežky v týchto otvoroch pri vyšších rýchlostiach vydávali charakteristické hvízdanie, ktoré deptalo psychiku japonských vojakov. Pre mnohých to bol posledný zvuk, čo počuli.

Corsair začala firma Vought vyvíjať v roku 1938, keď boli ešte bežne vo výzbroji pomalé dvojpláštníky s pevným podvozkom. Vývoj bol pomerne rýchly, prvý let absolvoval prototyp už o necelé dva roky. V októbri 1940 sa stal prvým americkým jednomotorovým lietadlom, ktoré letelo rýchlejšie ako 400 míľ za hodinu (640 km/h). V lete 1941 si americké námorníctvo objednalo prvých 584 kusov a v júni 1942 vzlietol prvý sériový kus.

Najprv u mariňákov

Prvé skúšky na lietadlových lodiach však odhalili viacero problémov. Pri strate rýchlosti sa náhle a bez varovania zvyklo prepadnúť pravé krídlo. Pri prudkom pridaní plynu sa zas Corsair pretáčal na ľavé krídlo. Pilot cez dlhý nos lietadla nevidel dobre pred seba a pruženie podvozka spôsobovalo prudké odrážanie a skackanie po palube. Všetky tieto problémy boli na lietadlových lodiach potenciálne smrteľné. Preto Američania spočiatku povolili Corsairom službu iba z pozemných základní. Toto rozhodnutie spôsobilo veľkú radosť stíhacím pilotom námornej pechoty, ktorí na začiatku roka 1943 dostali do rúk mimoriadne výkonné lietadlá. Boli rýchlejšie ako všetko, čo proti nim protivník mohol nasadiť. Japonské Zérá ho

dokázali vymanévrovať iba pri nízkych rýchlostiach a do takýchto súbojov sa piloti Corsairov vďaka vyššej rýchlosti pri stúpaní aj pri strmhlavom lete nemuseli púšťať. Jednoducho sa do protivníka pustili s prevahou rýchlosti a stačila krátka dávka zo šiestich guľometov kalibru 12,7 mm, ktorá mala devastačný účinok. Ak minuli cieľ, vzdialili sa do bezpečia a zaútočili opäť.

Na americké lietadlové lode sa Corsairy dostali vo veľkom počte až na prelome rokov 1944 – 1945, keď sa väčšina problémov vyriešila. Na nábežnú hranu pravého krídla pridali malý prúžok plechu, ktorý upravoval jeho aerodynamiku a zabraňoval náhlemu prepadnutiu. Tlmiče podvozka upravili tak, aby stroj neodskakoval od paluby. A výhľad vpred vyriešili Briti,

ktorí Corsairy nasadili z lietadlových lodí omnoho skôr a vymysleli metódu, pri ktorej sa pilot na pristátie nepribližoval rovno, ale oblúkom. Do poslednej chvíle tak videl na loď.

Ako prvá nasadila Corsairy v boji jednotka námornej pechoty VMF-124, ktorá od februára 1943 pôsobila z ostrova Guadalcanal. Za tri mesiace sa jeden z jej pilotov, Kenneth Walsh, stal prvým esom na tomto stroji. Do konca vojny dosiahol 21 zostrelov.

Veľmi známou jednotkou bola VMF-214 prezývaná Čierne ovce. Slúžili v nej problematickí piloti, ktorých nechceli nikde inde. Jej veliteľom bol major Gregory Boyington prezývaný Pappy, ktorý na Corsairoch zostrelil 22 japonských lietadiel.

nemeckej bojovej lodi Tirpitz v Nórsku, v Pacifiku bojovali proti Japoncom. V závere vojny útočili na samotné Japonské ostrovy – na okolie Tokia.

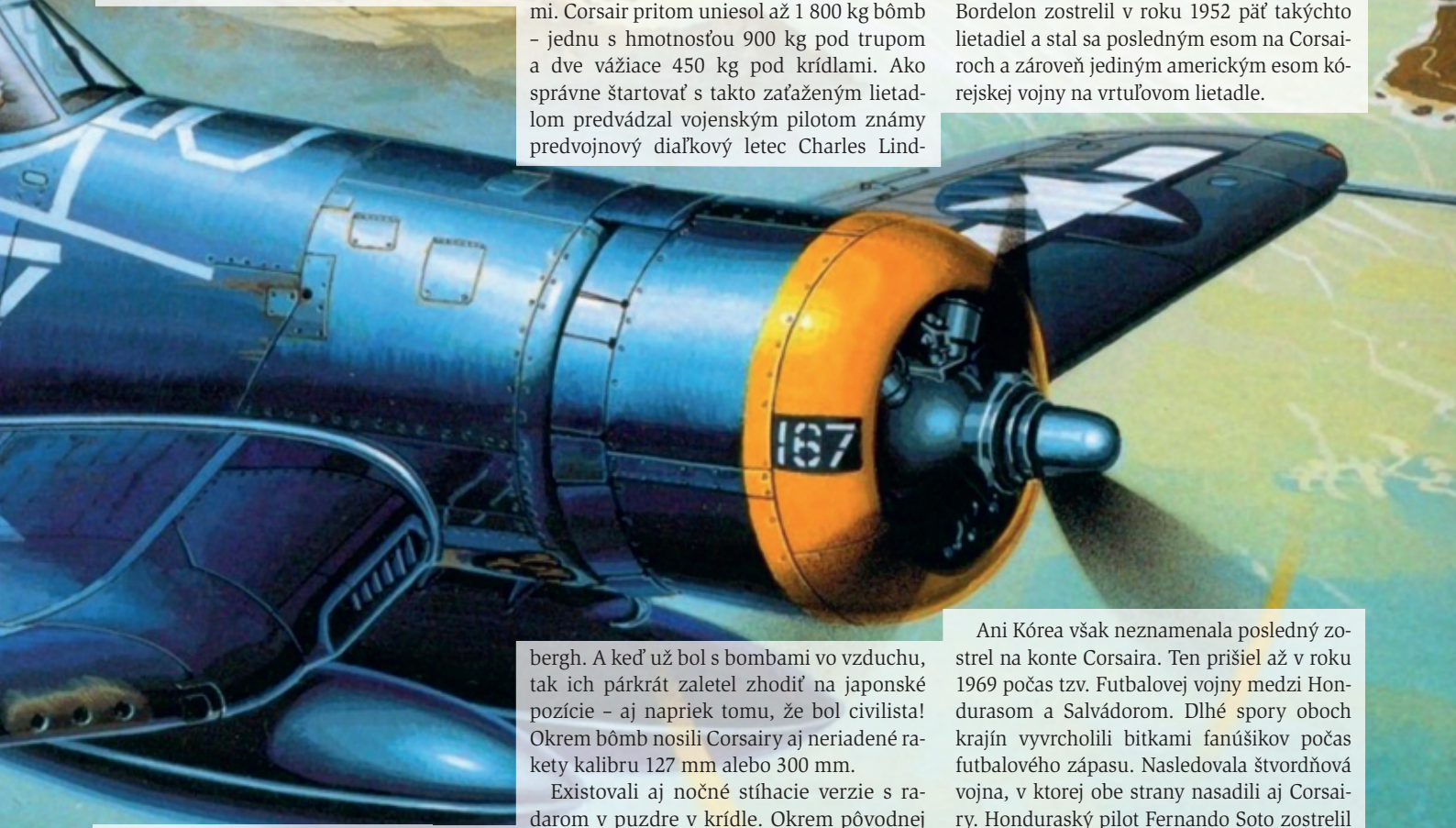
Účinné bombardéry

Corsairy v amerických službách absolvovali počas druhej svetovej vojny 64 051 bojových letov. Ich piloti si nárokovali zničenie 2 140 lietadiel. Sami vo vzdušnom boji stratili len 189 strojov. Pomer víťazstiev a strát tak bol ohromujúcich 11 : 1.

Tieto lietadlá sa však uplatnili aj ako vynikajúce stíhacie bombardéry, keď podporovali vylodené americké jednotky bombami a raketami. Na ciele zvrhli 15 621 ton bômb, čo je 70 percent všetkých bômb zhodených počas vojny americkými stíhacími lietadlami. Corsair pritom uniesol až 1 800 kg bômb – jednu s hmotnosťou 900 kg pod trupom a dve vážiace 450 kg pod krídlami. Ako správne štartovať s takto zaťaženým lietadlom predvádzal vojenským pilotom známy predvojnový diaľkový letec Charles Lind-

lu 16 rôznych verzií, tie posledné povojnové už niesli namiesto šiestich guľometov výzbroj štyroch kanónov kalibru 20 mm. Kým cez vojnu ich okrem Američanov a Britov používali len Novozélandčania, po nej ich vo veľkom počte zaradili do výzbroje aj Francúzi a niekoľko juhoamerických štátov. Výroba trvala od roku 1940 do roku 1953 a spolu bolo vyrobených vyše 12 500 kusov. Corsair sa tak stal najdlhšie vyrábanou americkou stíhačkou s piestovým motorom.

Američania ich používali ešte vo vojne v Kórei, kde však slúžili skôr ako bombardéry. Aj tam si ale pripísali na konto dvanásť zostrelov vrátane prúdového MiG-15. Slúžili tiež ako nočné stíhačky proti rušivým náletom vrtuľových bombardérov. Poručík Guy Bordelon zostrelil v roku 1952 päť takýchto lietadiel a stal sa posledným esom na Corsairoch a zároveň jediným americkým esom kórejskej vojny na vrtuľovom lietadle.

bergh. A keď už bol s bombami vo vzduchu, tak ich párkrát zaletel zhodiť na japonské pozície – aj napriek tomu, že bol civilista! Okrem bômb nosili Corsairy aj neriadené rakety kalibru 127 mm alebo 300 mm.

Existovali aj nočné stíhacie verzie s radarom v puzdre v krídle. Okrem pôvodnej firmy Vought ich v licencií vyrábali aj firmy Brewster a Goodyear.

Slúžil aj po vojne

Vývoj a výrobu Corsaira nezastavil ani koniec druhej svetovej vojny. Vzniklo spo-

Ani Kórea však neznamenal posledný zostrel na konte Corsaira. Ten prišiel až v roku 1969 počas tzv. Futbalovej vojny medzi Hondurasom a Salvádorom. Dlhé spory oboch krajín vyvrcholili bitkami fanúšikov počas futbalového zápasu. Nasledovala štvordňová vojna, v ktorej obe strany nasadili aj Corsairy. Honduraský pilot Fernando Soto zostrelil troch salvádorských protivníkov.

Tým sa uzavrela dlhá kariéra lietadla, ktoré malo v tom čase v americkom námorníctve už aj prúdového nástupcu A-7 Corsair II.

Text: Miroslav Barič

Taliansko má nové kolesové tanky

Taliansko objednalo desať vozidiel Centauro II za 159 miliónov eur. Ide o prvú časť z plánovanej série 136 strojov. Kolesové tanky Centauro má Taliansko vo výzbroji od roku 1991. Najnovšia verzia sa líši najmä silnejšou výzbrojou, keď starší kanón kalibru 105 mm nahradil nový 120 mm kanón. Pôvodný dieselový motor s výkonom 520 koní vystriedala pohonná jednotka s výkonom 720 koní. Vozidlo má tiež nový digitálny komunikačný systém a kolesá viac vyčníevajúce do strán. To zvyšuje stabilitu pri streľbe, ale aj zlepšuje odolnosť trupu pri výbuchoch mín. Hmotnosť Centauro II je 30 ton a rýchlosť na ceste prevyšuje 100 km/h. Dojazd je 800 km. Vo vode sa dokáže brodiť do hĺbky 1,5 m. Na streche hlavnej veže môže byť namontovaný dodatočný guľomet alebo 40 mm granátomet.

Irán predstavil Kosar

Irán predstavil v čase, keď sa zvyšuje napätie medzi Teheránom a regionálnymi rivalmi, nové bojové lietadlo. Stroj s názvom Kosar je domácej výroby, schopný niesť rôzne druhy zbraní a bude sa využívať na krátke vzdušné podporne misie. Štátna televízia vysielala naživo slávnostnú ceremóniu v Teheráne, na ktorej stíhacie lietadlo predviedli prezidentovi Hasanovi Rúhánímu. Iránske vzdušné sily sú obmedzené zrejme iba na niekoľko desiatok útočných strojov ruskej výroby alebo amerických typov zaobstaraných ešte pred iránskou revolúciou z roku 1979. Irán predstavil v roku 2013 bojové lietadlo domácej výroby Káhir-313, ale niektorí odborníci ho v tom čase spochybňovali.

Text: Miroslav Barič
Foto: Boeing, Oto Melara,
TASR, US Army, U.S. Marine Corps

Česi vyberajú nové pásové vozidlá

Česká armáda chce kúpiť 210 pásových bojových vozidiel za 53 miliárd českých korún. Majú nahradiť stroje BVP-2 a vydržať v službe minimálne 30 rokov. České ministerstvo obrany plánovalo do konca roka 2018 vyzvať niekoľko svetových výrobcov, aby predložili ponuky. Požadovanú výzbroj má tvoriť 30 mm kanón, guľomet a protitankové rakety. Česi požadujú sedem verzií – bojové, veliteľské, prieskumné, ženijné,

zdravotnícke, vyslobodzovacie a stroje pre riadenie delostreleckej paľby. Do úvahy prichádzajú štyria hlavní producenti: švédsko-britské vozidlo CV90 od BAE Systems, ASCOD od General Dynamics a dva nemecké stroje: Lynx od Rheinmetallu a Puma od konzorcia PSM. Prvé dva typy už sú v službe 15 – 20 rokov, Pumu zaviedla nemecká armáda do výzbroje len v roku 2015. V tom istom roku vzniklo aj druhé nemecké vozidlo Lynx.

Prvá havária F-35

Na konci septembra stratili americké ozbrojené sily prvú stíhačku F-35. Stroj sa zrútil v Južnej Karolíne, pilot sa predtým úspešne katapultoval. Nikto neutrpel žiadne zranenia. Lietadlo typu F-35B patrilo námornej pechote. Príčinu nehody začali vyšetrovať. Program F-35 čelí kritike za vysokú cenu. Jedno lietadlo stálo až 100 miliónov dolárov. Pri zatiaľ poslednej

objednávke na 141 kusov sa cenu podarilo znížiť na 89 miliónov dolárov za kus. Do programu F-35 je zapojených viacero krajín a očakáva sa, že dovedna vyrobí viac ako 3 000 kusov, ktoré budú slúžiť 30 až 40 rokov. V septembri USA tiež prvýkrát použili F-35B pri bojových operáciách proti Talibanu v Afganistane. Izrael nasadil v boji svoje F-35A už o štyri mesiace skôr.

V lete 2018 Taiwan vyhlásil svojich 29 helikoptér AH-64E za plne operačné. Stalo sa tak sedem rokov po tom, čo USA napriek odporu Číny súhlasili s predajom týchto moderných bojových vrtuľníkov. Dovedy Taiwan používal stroje AH-1W, ktoré už sú dávno za zenitom. AH-64E mal byť pôvodne značený ako AH-64D Block III, ale pre rozsiahle zmeny sa z neho stala úplne nová verzia. Má výkonnejšie motory a novú elektroniku vrátane digitálnych komunikačných systémov. Tie umožňujú posádke z vrtuľníka ovládať aj bezpilotné prostriedky. Stroje majú nové kompozitové listy rotora, ktoré zvyšujú rýchlosť a nosnosť. Modernizáciou prešiel aj radar. Americké ozbrojené sily chcú modernizovať na štandard E 634 kusov AH-64D. Ďalších 58 AH-64E vyrobí úplne nových.

Taiwanské Apache sú operačné

Vyradili tanky z druhej svetovej vojny

V roku 1944 americká armáda zaviedla do výzbroje ľahký tank M24 Chaffee. V rokoch 1951 až 1954 vyrábali v USA nový ľahký tank M41 Walker Bulldog, ktorý Chaffee nahradil. Niečo podobné teraz urobili aj v Uruguaji, len s odstupom viac ako 60 rokov. Malá, 3,4-miliónová juhoamerická krajina bola posledným používateľom veteránov M24 z druhej svetovej vojny. V službe ich mala ešte sedemnásť. Teraz dostala od Brazílie 25 tankov M41, ktoré vyradila tamjšia armáda. V Uruguaji doplnili svoje M41 darovanými a umožnili tak odchod M24 do zaslúženého dôchodku. Chaffee bol vyzbrojený kanónom kalibru 75 mm a vážil 18 ton. Walker Bulldog bol vyzbrojený kanónom kalibru 76 mm a vážil 26 ton. Uruguaj však svoje M41 modernizoval kanónom kalibru 90 mm. Okrem Uruguaja tento typ stále používajú aj Čile, Guatemala, Dominikánska republika, Thajsko a Taiwan.

Ol'ga Mlynárová v roku 2018 so synmi (zľava) Tomášom, Michalom, Andrejom a Lukášom

Štyria sokoli

„Pre mojich chlapcov bol vždy vzorom najstarší Andrej, takže keď sa rozhodol byť vojakom, začali rozmýšľať o vojenskej kariére aj zvyšní traja,“ spomína pani Ol'ga Mlynárová z Krupiny, ktorej všetci štyria synovia obliekajú vojenskú uniformu.

Rada pečiem koláče, ale keď ich napečiem, tak si ich aj zjem, pretože všetci chalani posilňujú a tie moje ma-mičkine dobroty si skrátka vyškrtli z jedálneho lístka. Pravda – okrem spoločného Silvestra,“ smeje sa pani Ol'ga.

Čatár Andrej

V časoch, keď povinná vojenská služba postupne doznievala a veľa mladých mužov sa jej snažilo vyhnúť, prípadne si vybrali náhradnú

civilnú službu, Andrej Mlynár sa na uniformu tešil. „Od detstva som sa zaujímal o zbrane a bojovú techniku, hrával som airsoft s bratom Tomášom, takže tá cesta do armády bola celkom prirodzená,“ hovorí absolvent športového gymnázia v Trenčíne, ktorý bol v mládežníckych kategóriách viacnásobným majstrom Slovenska v cyklokrose a v dráhovej cyklistike. Po základnej službe v Kežmarku, na Sliaci a v Nitre nastúpil v roku 2005 ako profesionál a guľometník do Levíc. Potom bol strelcom mechanizovaného družstva v Nitre, odkiaľ vycestoval na Cyprus do misie UNFICYP ako člen patrolovacieho družstva. Zdalo by sa, že všetko bolo OK. No keď sa ho pýtame, či nemal niekedy chuť hodiť tú pomyselnú „flintu do žita“, vyšportovaný muž prikývne: „Začiatkom februára 2013 som si dal žiadosť do civilu.“ Prečo? „Nech som sa akokoľvek snažil, až príliš dlho sa nič v mojej kariére nepohlo. Navyše – potreboval som aj niečo akčnejšie, nie iba chodiť v posádke dookola do služieb alebo občas na cvičenie.“ Žiadosť do civilu mu zamietli – a dobre sa stalo. Ešte v tom istom roku odchádzal na misiu do Afganistanu. V hodnosti desiatnik. V operácii ISAF bol guľometníkom ochrannej jednotky slovenského mentorského tímu, ktorá mentorovala príslušníkov afganských špeciálnych síl. Od septembra, už ako čatár, druhý raz slúži v UNFICYP – a jednoznačne chce slúžiť aj po návrate.

Desiatnik Tomáš

Tomáš je od jari desiatnikom a slúži v Rožňave ako starší operátor špecialista raketometného oddielu. Techniku má v krvi, veď absolvoval strojnícku priemyslovku vo Zvolene. No a pred 13 rokmi, 2. mája 2005, aj on s o rok starším bratom Andrejom narukoval na povinnú službu do Kežmarku. Spolu začínali už ako profesionáli v Leviciach v 13. mechanizovanom prápore, ktorému vtedy velil podplukovník Milan Slezák. „Mal som už veľa veliteľov, ale na niektorých nikdy nezabudnem. Bol to výborný profesionál aj človek, veľa nás naučil – a takých ľudí si vážim.“ Tomáš a Andrej Mlynárovci v roku 2009 vycestovali na Cyprus spolu, hoci každý iným letom. „Veď viete, keby sa niečo stalo, aby sme v problémoch ne-

Na fotografii z roku 1995 zľava: Lukáš, Andrej, Michal, Tomáš

skončili obaja...“ Aj preto ich spoločne nezobrali do Afganistanu, hoci Tomáš chcel ísť tradične s Andrejom. Neskôr sa však už ich vojenské cesty rozišli a každý z nich slúži v inej posádke. „Nie, ja som zatiaľ o odchode z armády nikdy nerozmýšľal, vojenská služba a práca s ľuďmi ma baví. No verím, že sa ešte posuniem hore, chcel by som byť veliteľ družstva,“ netajú svoje ambície niekdajší futbalový brankár, ktorý ako žiak či junior chytával za Krupinu či Banskú Bystricu.

Slobodník Michal

Športovci sú všetci štyria. Michal je vyučený kuchár, ale o nejakých tukových vankúšoch v jeho podkoží nemôže byť ani reči. Bol cyklistom, pretekal za Podbrezovú a v roku 2003 bol dokonca medzi juniormi majster Slovenska na ceste. „Najstarší brat Ajko prišiel na jeseň v roku 2016 domov s tým, že dozrel čas – že ak chceme byť spolu s najmladším Lukášom vojaci, aby sme sa rozhodli teraz,“ spomína na iniciačný moment. Michal pritom šesť rokov podnikal, ako živnostník prevádzkoval v Krupine pizzeriu. Zmenu neľutuje, aj keď napríklad celú druhú polovicu septembra na medzinárodnom vojenskom cvičení Slovak Shield vstával vo vojenskom výcvikovom priestore Lešť pred piatou a v kuchyni mu „padla“ až večer po ôsmej. Slúži ako kuchár v trenčianskom prápore podpory velenia veliteľstva pozemných síl – a varenie na cvičeniach vrátane využitia poľných kuchýň je pre neho samozrejmosťou. A čo najradšej varí svojej priateľke? „To isté, čo sebe, máme rovnaké chute. Určite medzi top hlavnými jedlami nemáme cestoviny či sladkosti, ale istí to poriadny hovädzí steak, inak by som sa v posilňovni musel na seba pozeráť iba privretými očami...“

Vojak Lukáš

Michal a Lukáš chceli nastúpiť do armády naraz, podobne ako desať rokov predtým Andrej s Tomášom. „O pár mesiacov sa mi nástup posunul, pretože najskôr som musel chodiť až do Nitry, aby mi tam z krku odstránili tetovanie,“ krčí plecami – a usmieva sa. Tie „kerky“ boli totiž jeho záľuba, má ich viac. No už nie sú na viditeľných miestach, ako žiada predpis. Lukáša pritom ozbrojené sily brali všetkými desiatimi. Je vyučený mechanik počítačových sietí, dnes slúži neďaleko Hlohovca pri radaroch – a ako jediný z rodiny oblieka modrú uniformu vzdušných síl. Predtým nosil tiež futbalový dres Krupiny, hrával takmer na všetkých postoch – od stopéra až po útočníka. Dnes je aj on po službe najčastejšie v posilňovni. „Som spokojný, v uniforme je super, verím, že to nebudem nikdy ľutovať,“ zdôrazňuje optimista Lukáš. Dodáva, že ako bratia vždy držia pokope, ale zároveň neustále súperia. „Ajko je síce môj vzor, ale keď bolo preskúšanie z telesnej prípravy, hneď som mu volal, koľko nabodoval. Paráda, už som ho o čosi prekonal. Aspoň má na celý rok lepšiu motiváciu,“ usmieva sa Lukáš.

Mama Oľga

„Dvanásť sokolí, sokolovia Tatier, akoby ich bola mala jedna matka; jedna mater mala, v mlieku kúpavala, zlatým povojníčkom bola povíjala...“, napadnú nám verše Jána Botta, keď sa pozeráme na rodinnú fotografiu Mlynárovcov, kde uprostred štyroch hrdých sokolov stojí ich mama Oľga. Ale boli aj zlé časy: „V roku 2008 sme prišli o byt, o autá, o všetko. Len nie o rodinnú súdržnosť. Iba vďaka nej a vďaka energii chlapcov sme sa dokázali odraziť od dna,“ vzdychne si pani Oľga. Vysvetľuje: „Celkom pekne sa nám s manželom rozbiehalo drobné podnikanie, mali sme výkupňu železa. Keď však dorazila na Slovensko finančná kríza a ceny železa výrazne klesli, doslova nás to zmietlo. Synom sa musím naozaj veľmi poďakovať, neviem, ako inak by sme to prežili...“ hovorí a nehanbí sa za slzu. Dnes pracuje doma v Krupine v pekárni, manžel zarába na stavbe v zahraničí a chalani sú po celom Slovensku, ak zrovna neslúžia v misiách. No stále držia s rodinou. „Všetci štyria synovia vojenským remeslom doslova žijú, som šťastná, že sú šťastní, nech len slúžia vlasti, som na nich taká hrdá,“ objaví sa už šťastný úsmev na tvári pani Mlynárovej.

Text: Pavol Vítko

Foto: Jaroslav Brodiansky, autor a archív rodiny Mlynárovej

Andrej v roku 2014
v Afganistane

Michal v poľnej kuchyni

Lukáš a Tomáš doma
s mamou a s mopsom Budym

Štandarda spravodajcov

Na slávnostnom zhromaždení pri príležitosti osláv Dňa vzniku Ozbrojených síl Slovenskej republiky a 100. výročia vzniku Československej republiky 8. októbra odovzdal minister obrany SR Peter Gajdoš generálovi Jánovi Balciarovi historicky prvú štandardu riadiťľa Vojenského spravodajstva. Štandarda je jedným z hlavných symbolov Vojenského spravodajstva, symbolom morálnej cti a rozvíjania tradícií Vojenského spravodajstva, výrazom identity a pevného morálneho ducha. Historickú dôležitosť momentu potvrdil minister obrany dekorovaním štandardu pamätnou stuhou pri príležitosti 25. výročia vzniku Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Havária lietadla L-39

Medzi Sliačom a Kováčovou sa 10. októbra približne o 14.15 hod. zrútilo cvičné vojenské lietadlo L-39. Posádku tvorili skúsení piloti prvej triedy. Obidvaja sa katapultovali a nehodu prežili. Boli hospitalizovaní,

ale ešte večer toho istého dňa ich prepustili do domáceho ošetrovania a sú mimo ohrozenia života. Príčina leteckej nehody sa vyšetruje. Na základe rozhodnutia veliteľa Vzdušných síl OS SR sú až do ukončenia vyšetrovania pozastavené lety lietadiel L-39. Na mieste nehody o tom informovali minister obrany Peter Gajdoš, náčelník generálneho štábu genpor. Daniel Zmeko a veliteľ vzdušných síl genmjr. Ľubomír Svoboda. Ten vysvetlil, že príčinou bolo vysadenie motora. „Dôležité je, že lietadlo nasmerovali mimo obývanú oblasť,” povedal.

Pracovná návšteva v Trebišove

Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Daniel Zmeko navštívil 4. októbra trebišovské kasárne, aby zhodnotil plnenie úloh súvisiacich s pripravovanými reorganizačnými zmenami. Na mieste sa presvedčil o stave infraštruktúry, aby

mohol prijať potrebné rozhodnutia k dislokácii pripravovaného tankového práporu. Náčelník generálneho štábu sa na spoločnom nástupe prihovril k príslušníkom 21. zmiešaného mechanizovaného práporu a 23. motorizovaného práporu Trebišov. Vybraným vojakom odovzdal vojenské odznaky náčelníka generálneho štábu.

Coronat Mask 2018

O d 17. do 27. septembra sa v priestore posádkového cvičiska českého chemického vojska Tisá pri Děčine konalo za účasti 1 350 vojakov a 480 kusov vojenskej techniky medzinárodné cvičenie jednotiek radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Coronat Mask 2018. Výsledky cvičenia, na ktorom sa okrem českých, nemeckých, talianskych a poľských vojakov zúčastnili aj príslušníci Ozbrojených síl SR, skontrolovali najvyšší predstavitelia NATO Framework Nations Concept plk. Henry Neumann, plk. Jiří Gajdoš a plk. Klaus Schiffer. Pri tejto príležitosti vyzdvihli spoluprácu medzinárodných tímov v oblasti RCHBO a zároveň ocenili historicky prvý prevoz vzoriek toxických chemických látok, ktorý sa uskutočnil medzi Slovenskou a Českou republikou.

Medzinárodné tímy uskutočnili v rámci tohtoročného cvičenia odber vzoriek a ich presun na cvičenie Toxic Valley 2018. Odobraté vzor-

Náčelníci rokovali v Haliči

V Haliči sa v rámci slovenského predsedníctva Vyšehradskej skupiny 25. septembra stretli náčelníci generálnych štábov Česka, Maďarska, Poľska a Slovenska. Cieľom bolo oboznámiť sa so stavom prípravy spoločnej bojovej skupiny Európskej únie krajín V4, s výcvikovými aktivitami, so spoluprácou špeciálnych síl či s možnosťami rozvoja regionálnej spolupráce krajín v oblasti vojenského zdravotníctva. „Otvoril som nové témy spolupráce špeciálnych síl a prípravy vojenského zdravotníckeho personálu. Spolupráca pri príprave tohto špecializovaného personálu, ako aj rozvoj špeciálnych síl patria medzi dôležité úlohy v dynamicky sa meniacom bezpečnostnom prostredí, s presahom na ich nasadenie v prospech civilného obyvateľstva aj v čase mieru,” uviedol náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Daniel Zmeko. Slovenská strana otvorila aj otázku centralizovaného úsilia pri výstavbe bojových skupín EÚ, ktorá zúčastnené strany zaujala a zhodli sa na potrebe jej ďalšieho rozpracovania. Generálporučík Zmeko rokovanie uzavrel konštatovaním: „Priority v oblasti obrany naplníme a aj nové témy rozpracujeme tak, aby v nich mohla nasledujúca predsednícka krajina pokračovať.” Druhý deň náčelníci navštívili cvičenie Slovenský štít v Centre výcviku Lešň.

ky toxických chemických látok boli analyzované v špeciálnych laboratóriách RCHBO vo Výcvikovom a testovacom centre RCHBO v Zemianskych Kostoľanoch. V rámci cvičenia Coronat Mask 2018 si zúčastnené krajiny overili spôsobilosti v oblasti radiačnej, chemickej a biologickej ochrany, ako aj spoločné postupy v rámci interoperability.

Zmeny v generálnom štábe

Počas slávnostného zhromaždenia príslušníkov Generálneho štábu OS SR v priestoroch Klubu Ministerstva obrany SR boli 12. októbra vyhlásené personálne rozkazy oznámujúce zmeny vo vedení generálneho štábu. S platnosťou od 15. októbra je na pozíciu zástupcu náčelníka generálneho štábu ustanovený generálmajor Josef Pokorný, doterajší generálny riaditeľ sekcie riadenia obrany, výstavby ozbrojených síl a obranného plánovania MO SR, ktorého na tejto pozícii nahrádza brig. gen. Slavomír Staviarský. Z pozície zástupcu náčelníka generálneho štábu – náčelníka štábu odchádza do diplomatických služieb generálmajor Miroslav Kocian a na jeho miesto nastupuje doterajší zástupca veliteľa vzdušných síl brigádny generál Miroslav Lorinc. V rovnakom termíne bol na uvoľnenú pozíciu náčelníka štábu strategického plánovania ustanovený plukovník Peter Babiar. „Tieto zmeny sú začiatkom procesu, ktorý nám umožní postúpiť v reorganizácii nielen generálneho štábu. Budúci rok považujem za kľúčový, a preto verím, že sme našli pravých ľudí, ktorí mi pomôžu pri riadení ozbrojených síl,“ povedal náčelník GŠ OS SR generálporučík Daniel Zmeko.

- Dovedna sto vojakov pomáhalo v obci Lekárovce odstraňovať následky veternej smršte. Každý deň sa striedali skupiny od 10 do 40 príslušníkov 22. mechanizovaného práporu Michalovce s technikou. Vykonávali nevyhnutné dočasné opravy, prekrytie poškodených striech fóliou, odstraňovali zlomené a popílené stromy, rozvážali materiál, odpratávali strhnuté strechy a zlomené stĺpy telefónneho vedenia.

- Vojenské lesy a majetky SR obnovujú pietne miesto na vrchu Borsó pri maďarskej obci Hejce. Ide už o druhú rekonštrukciu od jeho vybudovania po tragickej havárii lietadla An-24 dňa 19. januára 2006 počas návratu z mierovej misie KFOR v Kosove. Zároveň sa končí aj výstavba pamätníka v Liptovskom Mikuláši na vrchu Háj-Nicovô. Bude pripomínať pamiatku všetkých vojakov, ktorí zahynuli pri plnení úloh v zahraničných operáciách a misiách.

- Za účasti zástupcu náčelníka generálneho štábu – náčelníka štábu genmjr. Miroslava Kociana sa 2. – 5. októbra vo Lvove konalo zasadanie riadiacej a pracovnej skupiny mnohonárodného projektu TISA. Jedným z kľúčových bodov zasadnutia bolo prístupenie Rakúska do projektu Mnohonárodného žienijného práporu a rozšírenie zmluvného územia projektu o povodie rieky Dunaj. V rovnakom období sa uskutočnilo i 16. spoločné cvičenie Blonde Avalanche 2018, na ktorom sa zúčastnili aj príslušníci žienijného práporu Sereď.

- Centrálnu expozíciu Vojenského historického ústavu – múzejného oddelenia Vojenského historického múzea vo Svidníku a Vyhliadkovú vežu na Dukle 28. septembra navštívila delegácia príslušníkov Armády Spojených štátov amerických, ktorí sa v Centre výcviku Lešť zúčastnili na cvičení Slovenský štít 2018. Oboznámili sa s priebehom Karpatskej ofenzívy na prelome rokov 1914 – 1915, s výstavbou československej brannej moci v rokoch 1918 – 1939 aj s Karpatsko-duklianskou operáciou a oslobodzovaním východného Slovenska v rokoch 1944 – 1945.

- Do funkcie zástupcu náčelníka štábu pre podporu operácií 1. mechanizovanej brigády Pozemných síl OS SR bol 1. októbra ustanovený pplk. Vladimír Gažo. Jeho predchodca pplk. Imrich Nagy bol ustanovený do funkcie v rámci Generálneho štábu OS SR.

- Prvého októbra nastúpilo 214 čakaťelov prípravnej štátnej služby, z toho 40 žien, na základný vojenský výcvik. Po administratívnych procedúrach a vystrojení boli zaradení do výcvikových čiat, kde sa začal výcvik. Po jeho úspešnom absolvovaní budú v novembri slávnostne vyradení.

- Príslušníci Čestnej stráže prezidenta SR 24. – 27. septembra absolvovali vo vojenskom výcvikovom priestore Turecký vrch taktickú prípravu ostreľovačov špecialistov. Formou intenzívneho štvordňového výcviku si precvičili aktivity ostreľovačov a ich pozorovateľov počas bojovej činnosti.

- Záujemcovia o službu v žilinskom 5. pluku špeciálneho určenia nemusia od 1. októbra spĺňať doteraz platnú podmienku výkonu dvojročnej štátnej služby profesionálneho vojaka. Po novom sa môžu hlásiť hneď po absolvovaní základného výcviku. Najbližšie kolá výberov sa uskutočnia pravdepodobne v mesiacoch apríl a jún 2019. Bližšie informácie budú zverejnené na internetovej stránke www.regrutacia.sk.

- Pri príležitosti 100. výročia vzniku Československej republiky a 25. výročia Ozbrojených síl SR pripravilo 23. septembra Veliteľstvo posádky Bratislava v spolupráci s Posádkovým veliteľstvom Praha a Čestnou strážou prezidenta SR na Hlavnom námestí v Bratislave Česko-slovenský posádkový deň kultúry. Zúčastnili sa na ňom aj minister obrany SR Peter Gajdoš, brigádny generál Milan Schulc, zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR – náčelník štábu generálmajor Miroslav Kocian a ďalší.

Val slovanského hradiska v Pobedime
z prvej polovice 9. storočia

Vojny a bitky na Slovensku

Fransko-moravské vojny a bitka pri Devíne

Na prelome 8. – 9. storočia vzniklo nové centrum hospodárskej a kultúrno-politickej moci v okolí rieky Nitry – Nitrianske kniežatstvo. Bolo však výsledkom dlhšieho integračného procesu slovanských (slovienskych) rodov a malých kmeňov obývajúcich väčšie a geograficky členitejšie územie.

Celkom určite k nemu patrilo juhozápadné Slovensko až po Malé a Biele Karpaty, azda aj Turiec, Liptov, Zvolen, Hont, Novohrad, Gemer a časť Spiša, možno aj Abov a Šariš. Na jeho čele stálo viacero kniežat, po mene však poznáme iba posledného z nich. Bol ním Pribina, ktorý tu vládol asi od roku 825.

Prudký útok Moravanov

Pribina sa dostal do roztržky so susedným moravským kniežaťom Mojmirom I. Príčiny sporu nie sú známe, vie sa len to, že vyústili do vojny, ktorú začal Mojmír, keď v roku 833 zaútočil na Pribinu. Útok Moravanov bol prudký a bezohľadný. Niektoré Pribinove hradiská ľahli popolom a už nikdy sa neobnovili. Išlo napríklad o Pobedim, Majcichov a Čingov. Silne prepálená hlina tamojších odkrytých valov svedčí o tom, že hradiská zničil mohutný požiar. Po vyhnaní Pribinu a podmanení jeho kniežatstva Mojmír vládol väčšiemu štátu, ktorý si pod názvom Veľká Morava zaiste každý súčasník pamätá ešte zo školských lavíc. Už menej známe je, že ho tak pomenovali až novodobí historici.

Knieža Pribina spolu s družinou ušiel pred moravským kniežaťom Mojmirom k správcovi Východnej marky grófovi

Ratbodovi, zrejme preto, aby ho požiadal o pomoc. Počet celej Pribinovej družiny sa odhaduje asi na 500 osôb. Dokazuje to,

Veľkomoravský jazdec vyzbrojený kopijou a okrúhlym štítom na rekonštrukčnej kresbe J. Pecháčka

že jeho kniežatstvo muselo byť počtom obyvateľstva, hospodárskou produkciou a aj územne rozľahlejším útvarom.

V zjednotenom štátnom útvare pod vládou Mojmíra malo Nitrianske kniežatstvo istú autonómiu, čo sa prejavilo v tom, že bolo samostatne spravované ako údel v mojmirovskej dynastii.

Veľká Morava sa nachádzala v mocenskej záujmovej sfére dvoch vtedajších mocností – Východofranského kráľovstva a Byzancie – a musela už od svojho vzniku čeliť predovšetkým mocenskému a politickému vplyvu Franskej ríše. Dokázala si však ubrániť samostatnosť aj napriek trvalým pokusom východofranských panovníkov o jej vojenské pokorenie.

Historici spočítali, že ranostredoveké písomné pramene týkajúce sa existencie Veľkej Moravy sa zmieňujú o 65 vojenských akciách. V skutočnosti ich však bolo nepochybne viac. Nemalá časť údajov dotýkajúcich sa vojenských udalostí súvisí s panovaním Rastislava, ktorý sa v prameňoch uvádza aj pod menom Rastis. Pochádzal z rodu Mojmirovcov a pôvodne bol údelným kniežaťom Nitrianskeho kniežatstva. Na veľkomoravský prestol sa dostal vďaka ozbrojenému zásahu východofranského panovníka Ľudovíta II. Nemca, ktorý v polovici roka 846 zbavil vlády Mojmíra I. Onedlho sa však aj Pribina a jeho ríša stali pre východofranského kráľa trňom v oku, a tak roku 855 a 857 franské vojská zaútočili a vyplienili veľkú časť Mo-

Knieža Pribina

Knieža Mojmir I.

Knieža Rastislav

Kráľ Svätopluk I.

Autor kresieb: Jozef Cincik

ravy. Rastislav si však vládu udržal a naďalej pokračoval v samostatnej politike.

Obliehanie hradu Dowina

Ďalší veľký útok proti Veľkomoravskej ríši nasledoval v roku 864. Ani tento vpád franských vojsk však Rastislava nepokoril. Franské vojská obkľúčili Rastislava na mieste, ktoré sa údajne v miestnej reči nazývalo Dowina, čo znamená dievča. Všeobecne sa prijíma názor, podopretý aj výsledkami archeologického výskumu, že ide o Devín na sútoku Moravy a Dunaja.

Kronikár Meginhard, pokračovateľ Fuldských letopisov, o tejto výprave napísal: „Kráľ Ľudovít v mesiaci auguste vytiahol s mohutnou brannou mocou za Dunaj, obkľúčil Rastisa v akomsi hrade, ktorý sa v jazyku onoho ľudu nazýva Dowina. Avšak onen, keďže sa neopovážil pustiť do boja s kráľovskými vojskami a navyše sa presvedčil, že nejestvuje preňho možnosť úniku, okolnosťami donútený vydal rukojemníkov, akých a koľkých si rozkázal kráľ; okrem toho sa so všetkými svojimi veľmožmi prisahou zaručil, že kráľovi zachová (vernost) po všetky časy, hoci ju vôbec nezachoval...“

Zjavne tendenčné svedectvo profranského kronikára nemohlo zamlčať, že východofranský kráľ hrad nedokázal dobyť. Pragmaticky uvažujúci Rastislav uzavrel s Ľudovítom Nemcom mier a zložil mu prisahu vernosti, no veľmi rýchlo sa vzchopil a i naďalej robil samostatnú, od Frankov nezávislú politiku. Jeho dvor sa dokonca stal miestom, kam sa uchýľovali nespokojenci s vládou franského panovníka.

Útok z troch strán

V lete 869 Veľká Morava čelila mohutnému útoku troch prúdov vojsk, ktoré viedli synovia východofranského kráľa Ľudovíta II. Nemca. Prvý prúd zo Saska a Durínska vedený prostredným synom Ľudovítom zaútočil proti polabským Srbom a vzápätí vpadol do Čiech, druhý prúd na čele s Karolmanom vyrazil z Bavorska a tiahol do Nitrianska proti Svätoplukovi, tretí, najsilnejší prúd vojska zložený z Frankov a Alemanov, ktorému velil najmladší syn Karol, smeroval do centra

Veľkomoravskí peší bojovníci na rekonštrukčnej kresbe J. Pecháčka

kniežatstva proti Rastislavovi. Franská vojenská kampaň, sprevádzaná pustošením krajiny, nedosiahla však významnejšie úspechy.

Rastislav a jeho synovec nitriansky údelný knieža Svätopluk spočiatku nazívali vo svornosti pri spravovaní a obrane veľkomoravského štátu. Potom sa však záujmy oboch kniežat začali rozchádzať. Vzájomná roztržka vyvrcholila, keď Svätopluk roku 870 uzavrel s vtedajším bavorským vládcom Karolmanom mier proti vôli Rastislava, ktorý dôsledne zotrval na protifranskej pozícii. Zrada však Svätoplukovi nepomohla, lebo ani po zosadení a vydaní Rastislava Frankom nezískal vládu vo Veľkej Morave. V nasledujúcom roku 871 ho obaja markgrófi Východnej marky spravujúci Moravu, Viliam a Engelšalk, obvinili zo zrady a uväznili.

Svätoplukovým nástupcom v Nitrianskom kniežatstve sa stal jeho príbuzný Slavomír, ktorého povstanie zabránilo Karolmanovi podmaniť si túto východnú časť Veľkej Moravy. Slavomír nečakane zaútočil z Nitrianska proti Viliamovi a Engelšalkovi a začal

dobývať moravské hrady. Keď sa s vojskom dostal až k bývalému Rastislavovmu sídlu, postavenie oboch markgrófov bolo vážne ohrozené. Karolman vtedy uveril uväznenému Svätoplukovi, ktorý mu sľúbil pomoc v boji proti povstalcovi. Prepustil ho z väzenia a poslal s veľkým vojskom na Moravu.

Karolman očakával, že Svätopluk zvrhne Slavomíra, znova sa chopí vlády v Nitrianskom kniežatstve, uzná franskú zvrchovanosť a v spojení bude nažívať so súsednými markgrófi na Morave. Svätopluk sa však tajne spojil so Slavomírom a zničil Karolmanovo vojsko. V boji padli aj obaja markgrófi a moravská časť ríše bola oslobodená spod franskej nadvlády. Svätopluk sa opäť roku 871 ujal moci vo Veľkej Morave a roku 874 uzavrel s Ľudovítom II. Nemcom vo Forchheime mier.

Text: Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Veľkomoravské vojenské sily

Jadrom veľkomoravského vojska bola panovníkova družina jazdeckých bojovníkov. Dôležitou zbraňou člena družiny bola kopija s listovitým hrotom a meč. Keďže meče boli pomerne drahé, radoví družiníci mali zväčša vojnovú sekeru na dlhej násade. Súčasťou jazdeckej výzbroje bol aj drevený oválny štít potiahnutý kožou a spevnený kovaním. Mnohí jazdci nosili prilby.

Omnoho početnejšou časťou veľkomoravských ozbrojených síl bola vojenská pohotovosť, ktorú tvorili nižšie vrstvy slobodného obyvateľstva. Táto organizácia sa opierala o staršie tradície vojenskej povinnosti v rámci obcí na čele so starešinami. Podľa odhadov mohlo veľkomoravské vojsko po všeobecnej mobilizácii dosahovať silu približne 25-tisíc mužov, pričom zhruba štvrtinu tvorili jazdci a ostatok peší bojovníci. Pešiáci spravidla nemali pancier, prilbu ani meč, bojovali vo svojom bežnom oblečení, a to kyjakmi, oštepami a sekerami. Rozšírenou zbraňou bol aj luk. Bojové oblečenie sa skladalo z košeľe, nohavíc a haleny alebo kabátca stiahnutého opaskom. Niektorí bojovníci si v boji nielen v zime ako vrchný odev obliekali kožuchy, pretože hustá kožušina im poskytovala čiastočnú ochranu proti sečným a bodným ranám.

Rukoväť meča veľmoža z Blatnice z 2. štvrtiny 9. storočia

Chrbtová kosť je zdravá

Nie nadarmo sa hovorí, že poddôstojníci sú chrbtovou kosťou ozbrojených síl. A tie sú také silné, ako je silná a zdravá táto chrbtová kosť. Čo ukázalo tohtoročné najväčšie cvičenie OS SR Slovenský štít v tomto smere?

Hlavný poddôstojník OS SR štábný nadrotmajster Vladimír Beluš s uspokojením konštatuje, že môže vyjadriť spokojnosť s činnosťou poddôstojníkov na všetkých stupňoch velenia pri príprave cvičenia, a najmä v jeho priebehu. Aj napriek tomu, že sa vyskytli určité nedostatky.

Poddôstojníci sa nestratili

„Počas cvičenia veliaci poddôstojníci plnili úlohy na rôznych pozíciách. Napríklad veliaci poddôstojník pozemných síl štábný nadrotmajster Rastislav Bodnár ako veliaci poddôstojník operačného zoskupenia v priestore Centra simulačných technológií AOS Liptovský Mikuláš, štábný nadrotmajster Jozef Antolík na pozícii veliaceho poddôstojníka velenia a štábu prešovskej mechanizovanej brigády, nadrotmajster Tomáš Demeter ako veliaci poddôstojník nitrianskeho mechanizovaného práporu a veliaci poddôstojníci podriadených

S Američanmi a Poliakmi na Lešti

Na tohtoročnom medzinárodnom vojenskom cvičení Slovenský štít sa z príslušníkov nitrianskeho mechanizovaného práporu podľa jeho veliaceho poddôstojníka nadrotmajstra Tomáša Demetera, ktorý v tomto roku zvíťazil v súťaži o Najlepšieho delostrelca OS SR, osvedčili a boli ocenení okrem iného zástupca veliteľa družstva čatár Ján Olejník a veliteľ družstva rotný Vladimír Buchala.

Rodák zo Starej Ľubovne čatár Olejník v priebehu cvičenia plnil úlohy spoločne s poľskou motorizovanou čatou na vozidlách Rosomak, ktorá bola pridelená k ich tretej mechanizovanej rote.

Spoločné prežitie

„Aj preto to bolo iné cvičenie. Hneď na začiatku sme sa zladili, povedali si, čo a ako máme plniť. Poliáci sú skúsení vojaci. Spoločne sme s nimi viedli útok, ale aj obranu. Bolo dobré s nimi spolupracovať. Vedeli sme poľsko-slovensky komunikovať. Ale celý kolektív roty sme sa dali najviac dohromady počas prežitia.“

Čatár Olejník spomína, že tie tri dni ich dokonale stmelili. Navzájom sa oboznámili so systémom budovania prístreš-

kov. Nie je v tom veľa odlišností. „Neskôr sme spolu v rámci ochrany a obrany strážili kemp. Vytvorili sme spoločné, zmiešané hliadky. Spolupráca bola výborná. Aj do budúcnosti by sme uvítali, keby boli do našej roty začlenené jednotky armád NATO,“ konštatuje zástupca veliteľa družstva, ktorý absolvoval vojenskú strednú školu v Liptovskom Mikuláši a medzinárodné skúsenosti získal aj v misii UNDOF na Golanských výšinách.

Veliteľ družstva druhej mechanizovanej roty rotný Vladimír Buchala plnil úlohy na cvičení spoločne s americkou tankovou čatou. Hovorí, že ich hlavnou úlohou bolo na začiatku sa zladíť. Čo bolo predsa len trochu zložitejšie ako v prípade jazykovo blízkych Poliakov.

rôl, napríklad veliaci poddôstojník 2. mechanizovanej rotы spomínaného práporu nadrotmajster Roman Bruža,“ konštatuje hlavný poddôstojník.

Oceňuje, že v priebehu cvičenia poskytovali svojmu veliteľovi a štábu vstupy do vojenského rozhodovacieho procesu a podieľali sa na koordinácii podpory nasadených vojsk, na plánovaní, organizovaní, kontrolách a hodnotení každodennej činnosti v operácii. Ale aj na plánovaní nasadenia vojsk a implementácii plánov nasadenia a na koordinácii obrany. Udržovali a rozvíjali spoluprácu s veliacimi poddôstojníkmi partnerských vojsk (najmä USA a Poľsko) a nadriadených veliteľstiev. Je rád, že riadili veliacich poddôstojníkov základne a nasadených vojsk a organizovali a koordinovali všetky útvary nasadených vojsk.

V priebehu cvičenia okrem iného uskutočňovali veliteľské inšpekcie cvičiacich jednotiek prešovskej mechanizovanej brigády a nitrianskeho mechanizovaného práporu v Centre výcviku Lešť. Zároveň si priamo v teréne overili plnenie úloh vojskami. „Som rád, že veliaci poddôstojníci jednotiek mali prehľad o plnení úloh, o profesionálnych vojakoch a o zahraničných jednotkách zaradených do zostavy nitrianskeho práporu,“ hovorí štábný nadrotmajster Beluš.

Dobrá príležitosť

Cvičenie podľa neho malo značný prínos nielen pre veliacich poddôstojníkov, veliteľov družstiev, ale aj pre samotných vojakov plniacich úlohy v medzinárodnom prostredí či už v reálnej činnosti v poli, alebo v jednotlivých štáboch. Aj preto, že práve výcvik v poli je dôležitým prvkom výcviku pre všetkých príslušníkov jednotky. Je to zároveň aj dobrá príležitosť na zvýšenie psychickej odolnosti a utuženie kolektívu. Takýto výcvik je obzvlášť potrebný pre nových príslušníkov jednotky, ako aj príslušníkov novších nástupných termínov.

„Aj preto cvičenie z pohľadu hlavného poddôstojníka hodnotím veľmi kladne. Z hľadiska výcvikových možností, možností profesionálnych vojakov cvičiť a plniť úlohy v medzinárodnom prostredí, aj

z pohľadu plnenia úloh veliacimi poddôstojníkmi jednotlivých stupňov, ako aj veliteľmi na najnižších stupňoch velenia. Teda veliteľmi a zástupcami veliteľov družstiev. Zapojenie simulačných technológií a C2Sys zlepšilo vizualizáciu diania na bojisku pre štáby. Príslušníci nitrianskeho mechanizovaného práporu plnili úlohy v spolupráci s tankovou rotou americkej armády a motorizovanou čatou poľskej armády. Za veľmi prínosné považujem spoločné výcviky, kde boli jednotky partnerských krajín začlenené do zostavy 2. a 3. mechanizovanej rotы nitrianskeho práporu. Počas kombinovaného cvičenia s americkou tankovou rotou uskutočnila mýnometná čata nitrianskeho práporu bojové streľby. Nimi podporovala útok americkej tankovej rotы. Kladne hodnotím, že bol dosiahnutý vysoký stupeň interoperability, používané postupy boli podľa štandardov NATO a paľba sa riadila výhradne v anglickom jazyku,“ zdôrazňuje hlavný poddôstojník.

Interoperabilita

Keďže išlo zväčša o kombinované jednotky, nebolo možné precvičiť stupeň čata a vyššie. Počas nácvikov boli precvičené jednotky do stupňa družstvo a predovšetkým jednotlivci. Najmä vodiči bojových vozidiel, strelci operátori a ďalší špecialisti.

Pri výcvikoch kombinovaných jednotiek bola výrazným spôsobom precvičená komunikácia v anglickom jazyku na všetkých stupňoch velenia a riadenia, ale aj v radoch mužstva. Porady veliteľov všetkých stupňov boli z dôvodu účasti príslušníkov partnerských krajín vedené v anglickom jazyku. „Aj preto by som odporúčal v budúcnosti naďalej uskutočňovať takéto cvičenia so zahraničnými partnermi, ktorí sú začlenení priamo do cvičiacich slovenských útvarov. Okrem iného aj ako prípravu profesionálnych vojakov na plnenie úloh v rámci operácií medzinárodného krízového manažmentu,“ zdôrazňuje hlavný poddôstojník OS SR štábný nadrotmajster Vladimír Beluš.

Text a foto: Jozef Žiak

Rýchlik BVP

„Problematickejšie to bolo nielen po jazykovej stránke, ale aj z pohľadu používanej techniky, keďže náš prápor nedisponuje tankmi. Dostali sme úlohu, sadli sme si a povedali, ako ju plníme my, ako Američania, potom sme si to zjednotili. To bolo zaujímavé. Napríklad pri riešení úloh pohyblivej obrany. Američania boli dosť prekvapení rýchlosťou našich BVP. Boli zvyknutí, že tanky sú rýchlejšie a teraz prekvapene zistili, že naše BVP s nimi nielen držia krok...“ Rotný Buchala však zároveň priznáva, že Američania mali oproti nám výhodu vo vybavení tankov a bojových vozidiel Bradley. Tie mali síce proti našim BVP neskutočne veľkú siluetu a teda predstavovali oveľa väčší cieľ, ale podľa jeho poznatkov vyvažovali túto nevýhodu technickými prostriedkami. Napríklad termovíziou.

„Poviem moju osobnú skúsenosť. Keď sme zaujímali okopy, veliteľ amerického tanku mi hlásil, že identifikoval BVP postupujúce naším smerom. Ale ja som ho ešte nevidel. Povedal mi, že na termovízii videl, ako vydáva tepelnú stopu. Videl aj dym, lebo má lepší optický zameriavač, akým disponujeme my... Bol to pre mňa zaujímavý poznatok. Povedal som si, keď nás dokáže objaviť pod horizontom, musím niečo iné vymyslieť. Bola to pre nás všetkých veľmi zaujímavá medzinárodná konfrontácia, ktorá nás obohatila,“ poznamenáva rotný Buchala. Rodák z Nitry podobne ako jeho kolega ukončil vojenskú strednú školu v Liptovskom Mikuláši, v USA absolvoval poddôstojnícku akadémiu námornej pechoty a americký kurz bojového záchranára v Nemecku. Dva razy plnil úlohy v operácii ISAF v Afganistane a raz v operácii ALTHEA v Bosne a Hercegovine.

Text: Jozef Žiak

Foto: Jozef Žiak, Peter Poldruhák

Strieľajúci vojaci v zálohe

„Keď na Slovensku neexistoval systém budovania aktívnych záloh, prispievali sme k precvičovaniu záloh,“ hovorí Miroslav Jánoš, major v. v., prezident Slovenského zväzu vojakov v zálohe.

Slovenský zväz vojakov v zálohe (SZVVZ) má 1 500 členov, ale pred desaťročím to bolo o pätinu viac. „V minulosti bol záujem o našu činnosť najmä zo strany mladých intenzívnejší,“ konštatuje M. Jánoš, ktorý je prezidentom organizácie od jej vzniku v roku

1993. „Ťažiskom našej činnosti je športovo-branná streľba. Pre značnú časť ľudí je kúpiť si pušku a ďalšie vybavenie vysoká investícia. Pokračuje to nákupom nábojov, platením členského...“ vysvetľuje prezident Jánoš. Nie je to ako pred rokom 1989, keď základné organizácie Zväzarmu fasovali erárne malokalibrovky aj s príslušnou muníciou. „Ak nerátam symbolické dotácie, žijeme len z členského a súkromných zdrojov. Spoluprácu so štátom, konkrétne s ministerstvom obrany, si vieme predstaviť na oveľa intenzívnejšej platforme. Aj v súvislosti s budovaním aktívnych záloh. Verím, že ich príslušníci budú chodiť aj do našich klubov.“

Generačná obmena už prichádza. Príkladom je bratislavský klub, ktorý má názov Fox 008 a jeho predsedom je Andrej Martinec. „Nebol

Ako žijú vojaci?

Ešte pred časom museli vojaci cvičiaci na Lešti bývať v niekoľko desaťročí starom zrubovom tábore Slávia, ktorý po mnohých stránkach nevyhovoval požiadavkám.

Kúrilo sa pieckami s uhlím. Veľakrát bolo viac dymu ako tepla. Problémy boli s nedostatkom teplej vody, kvalitou hygienických zariadení. Chýbali priestrané a vhodné technicky vybavené brífingové miestnosti. Elektrická sieť často nezvládala nápor pripojených notebookov a počítačov, chýbala kvalitná Wi-Fi sieť.

Nová Slávia

Riaditeľ Centra výcviku Lešť Ing. arch. Anton Maštalský neskrýva radosť. „Som rád, že sa nám v tomto roku podarilo sprevádzkovať novopostavený areál Táboriska Slávia, ktorý predstavuje kvalitívne novú úroveň ubytovania vojakov počas výcviku v priestoroch Centra výcviku Lešť. Nevyhovujúce staré ubytovacie zariadenie Slávia nahradilo nové, ktoré spĺňa všetky podmienky na ubytovanie vojaka 21. storočia v poľných podmienkach a nezaostáva v tomto smere za najmodernejšími zariadeniami v štátoch NATO.“ Spokojne konštatuje, že Táborisko Slávia predstavuje ubytovaciu

kapacitu pre 650 osôb. Jeho súčasťou je kuchyňa s kapacitou 650 osôb, jedáleň s kapacitou 290 osôb, 11 brífingových miestností (každá s kapacitou 40 osôb), 12 zbrojných skladov s miestnosťami na čistenie zbraní, 111 parkovacích miest pre osobné autá, 19 pre nákladné automobily, 19 pre autobusy, 12 pre ISO kontajnery. Celý areál je ohraničený plotom, chránený kamerovým systémom a fyzickou ochranou.

Komplex tvorí šesť dvojpodlažných budov (A – F). Na prízemí je vrátnica a umývárňa na obuv, brífingová miestnosť s premietacou stenou. Ubytovanie je bunkového typu s dvoj- a trojlôžkovými izbami a hygienickým jadrom s WC, sprchou a umývadlom. Izby sú vybavené nábytkom, pripojením do rezortnej počítačovej siete a Wi-Fi pripojením na internet. Každý ubytovací blok má kuchynku, práčovňu, sušiareň, sklad zbraní s potrebným zabezpečením, čistiareň zbraní. Vykurovanie a ohrev teplej vody sú zabezpečené z centrálnej kotolne. Vnútorne osvetlenie je žiarívkové, prístup do objektov je zabezpečený elektronicko-mechanickým

som profesionálnym vojakom a dokonca som nebol ani na povinnej vojenskej službe, pretože moju generáciu už nezastihla.“ Klub má 112 členov, mladších je asi pätina – a patrí k najväčším na Slovensku. „Súčasná mladá generácia má iné záujmy ako streľbu či branné športy. Veríme však, že dokážeme zaujať a trend sa otočí. Snažíme sa organizovať branné súťaže, aby sa na nich mohli zúčastniť aj mladí, ktorí nemajú zbrojný preukaz.“ Vo Foxe 008 sa chcú venovať tiež turistike zameranej na vojenskú históriu.

Majstrovstvá SR v streleckom viacboji o Pohár ministra obrany, Majstrovstvá SR v streleckom trojboji o Pohár náčelníka GŠ OS SR, vyše 40 klubových streleckých súbojov, osem memoriálov či päťoro medzinárodných streleckých turnajov – to je len časť z podujatí SZVVZ. Streľby sa konajú od Michaloviec a Prešova cez Hruštín či Dolné Krškany až po VTSÚ Záhorie. Do niektorých sa zapájajú aj mladí, no čisto mládežnícke preteky boli v kalendári SZVVZ na rok 2018 zatiaľ len dvojce. Strieľať chodí pravidelne aj dvadsiatka žien.

Gaminská iniciatíva

Ťažisko členstva tvoria bývalí aj aktívni profesionálni vojaci. „Máme aj niekdajších či aktívnych policajtov a civilov so vzťahom k streľbe a k brannosti,“ poznamenáva M. Jánoš. Medzi tých, ktorých už nezastihla povinná vojenčina, patrí aj Ladislav Balázs jr., člen komisie SZVVZ pre zahraničné vzťahy. Rozpráva nám aj o tom, že zväz je členom Gaminskej iniciatívy: „V rakúskom mestečku Gaming sa začiatkom deväťdesiatych rokov stretli zástupcovia generálnych štábov štyroch krajín, aby dali impulz na vznik komunikačnej platformy vojakov v zálohe krajín NATO, neutrálnych štátov a krajín bývalej Varšavskej zmluvy zo strednej Európy. Medzinárodné mimovládne neziskové združenie vzniklo v roku 1995, ale neformálne pracovalo už niekoľko rokov predtým vrátane Slovenska, ktoré sa zapojilo do činnosti v roku 1993.“

„Dnes sú členmi Taliansko, Nemecko, Švajčiarsko, Slovensko, Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Chorvátsko a najnovšie Macedónsko,“ vymenúva Radim Marušák, major v. v. a prezident

Gaminskej iniciatívy. Iniciatíva rokuje pravidelne na jar a jeseň, posledné rokovanie bolo v septembri v Bratislave. „Po rozpade Varšavskej zmluvy išlo najmä o výmeny skúseností v oblasti profesionálnej služby či sociálneho zabezpečenia a nadväzovanie vzťahov vojakov z predtým znepriatelených táborov. V súčasnosti sa naša platforma zaoberá aktuálnymi témami,“ vysvetľuje R. Marušák, ktorý je aj 1. podpredsedom Ústrednej rady Zväzu dôstojníkov a praporčíkov Armády ČR (450 členov, päť pobočiek). „V Bratislave sme rokovali práve o tom, ako môžu organizácie vojakov v zálohe a rezervisti vôbec pomôcť pri budovaní bezpečnosti v Európe. Som rád, že sme mali k tomu čo povedať my zo zväzu aj páni generáli Josef Pokorný a Lubomír Gacko, ktorí boli hosťami nášho rokovania,“ konkretizuje Ladislav Balázs senior, pplk. v. z., a dodáva: „Budúce zasadnutie na jar v Slovinsku bude mať tému Ako motivovať mladých ľudí k vstupu a zotrvaniu v systéme aktívnych záloh.“

Text a foto: Pavol Vitko
viac nájdete na www.szvvz.sk

systémom. Nástupisko má plochu 2 000 metrov štvorcových. „Postupne s ohľadom na pridelené finančné prostriedky by sme chceli zlepšiť kvalitu ubytovania a života cvičiacich vojakov aj v lokalite táborísk Riečky a Brožkov prameň,“ predznamenáva ďalšie plány o ubytovaní vojakov na Lešti jeho riaditeľ.

Pre vojaka 21. storočia

Medzi prvé jednotky, ktoré ocenili kvalitu bývania v novej Slávii, patrili príslušníci oboch rotácií martinského mechanizovaného práporu, ktorý od polovice roka pôsobí v Lotyšsku v rámci tzv. posilnenej predsunutej prítomnosti NATO (eFP). Veliteľ Task Group Štefánik II major Vladimír Moško poznamenáva: „Takéto nadštandardné ubytovacie priestory sú naozaj hodné vojaka 21. storočia. Navyše okrem ubytovacieho štandardu poskytli štábov jednotiek výborné pracovné prostredie, ktoré v minulosti na Lešti chýbalo.“

V priestoroch Centra výcviku Lešť sa v júni uskutočnilo medzinárodné cvičenie Fire Rescue 2018. Podplukovník Ladislav Krech z Ministerstva obrany ČR, ktorý viedol českých leteckých hasičov, s obdivom konštatoval, že cvičenie sa uskutočnilo v unikátnych výcvikových zariadeniach Centra výcviku Lešť. „V tomto roku sme mali možnosť vyskúšať aj novopostavené ubytovacie zariadenie Slávia, ktoré na vojenské zariadenia poskytuje naozaj nadštandardné podmienky. Hovorím to s vedomím, že ich poznám v štátoch NATO viacero.“

Na cvičení roka Slovenský štít 2018 v Slávii bývali aj príslušníci nitrianskeho mechanizovaného práporu. „Nové ubytovanie sa oproti starému nedá porovnať. Čo je pre nás veliteľov a štáby dôležité, je, že poskytuje vhodné zázemie pre našu prácu,“ hovorí podplukovník Vladimír Dutka.

Chýba kolektívny duch

Veliaci poddôstojník nitrianskeho mechanizovaného práporu nadrotmajster Tomáš Demeter oceňuje, že vojaci majú vhodné

podmienky po náročnom výcviku na oddych a regeneráciu. Veľkou výhodou je podľa neho aj Wi-Fi sieť, ako aj plne funkčné a priestrané brífingové miestnosti, sociálne zariadenia, práčky, sušičky a iné vymoženosti, o ktorých sa im na starej Slávii mohlo len snívať.

„Len sa obávam, že bunkovým spôsobom ubytovania sa trochu vytráca ten kolektívny duch jednotky. Predtým v spoločnej izbe sa vojaci spolu poradili, porozprávali. Dnes je každý zalezený do tej svojej a komunikuje najmä cez tablet či mobil. Ale zrejme sa tomu nedá zabrániť. Jednoducho, aj keby boli v spoločnej izbe, aj tak by bol predovšetkým každý so svojím mobilom a notebookom. Taká je dnes doba. Rozprávali sme sa o tom počas cvičenia s americkými a poľskými kolegami, veliacimi poddôstojníkmi a je to aj u nich obdobné...“, sumarizuje svoje postrehy nadrotmajster Demeter. K jeho názoru sa pripájajú aj veliteľ mechanizovaného družstva rotný Vladimír Buchala a zástupca veliteľa družstva čatár Ján Olejník.

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, Centrum výcviku Lešť

Na končiaroch aj v boji

Aj keď sa do ozbrojených síl dostal až na druhý pokus, nenechal sa znechutiť a dnes patrí k špičkovým športovcom elitného 5. pluku špeciálneho určenia.

Názvy pretekov ako Spartan Race, Tvrďák či Predator Race napovedajú, v akých športoch desiatnik Peter vyniká. Po maturite mohol byť lesníkom, po vysokej škole kondičným trénerom, no služba v žilinskom pluku mu dáva viac.

Sedemnášť štítov

Viete si predstaviť, že niekto za dva a pol dňa zdolá sedemnášť tatranských štítov, ktoré majú nad 2 500 metrov? Peter a jeho dvaja kamaráti to dokázali. „Narodil som sa pod Tatrami, no keď mi to napadlo, vedel som, že do toho pôjdem s kamarátmi. Oslovil som inštruktora z nášho pluku aj bývalého kolegu, ktorý nedávno odišiel do zálohy, a hoci má už pred päťdesiatkou, kondičku mu môžem závidieť aj dvadsiatnici.“ Lomnický štít, Pyšný aj Malý Pyšný štít, Ľadový aj Lavínový štít, Zadný Gerlach či Gerlachovský štít – a k tomu ďalších desať vrcholov. „V pláne sme mali 14 až 18 končiarov, no ten posledný sme vypustili, pretože by sme schádzali za tmy len pomocou čeloviek,“ vysvetľuje desiatnik. No a pre úplnosť, v jeho „krokomerí“ by ste si vedeli odčítať, že trojica „špeciálov“ za 24 hodín čistého času vystúpala vyše 4 300 výškových metrov a prešla 37 kilometrov. „Verím, že to nebola konečná. Za štyri dni by sme vedeli zdoláť všetkých 26 štítov, každý s výškou nad 2 500 metrov.“

Tvrďší ako Spartan

Po príchode do ozbrojených síl začínal Peter od hodnosti vojak. U chemikov v Rožňave bol odmorovačom. To pravé je však preňho 5. pluk. „Každé ráno o siedmej začíname zamestnanie hodinovým telocvikom, no ak si privstanem, tak mám hodinu k dobru. Keď si odpustím raňajky, je to už skoro trojho-

dinový tréning,“ pochvaľuje si. Takmer tridsiatnik by sa rád dostal aj do zahraničnej vojenskej operácie, hoci za hranice cestuje často. Rakúsko: Spartan Race Oberndorf in Tirol, 1. miesto a vojenské majstrovstvá sveta v lyžovaní, kde bol členom trojčlenného biatlonového tímu, 9. miesto. USA: majstrovstvá sveta v Spartan Race, 10. miesto. Holandsko: majstrovstvá Európy v OCR, 1. aj 2. miesto. Kanada: majstrovstvá sveta v OCR MIX TEAM: 1. miesto atď.

OCR, čiže Obstacle Course Racing, je mimoriadne náročný terénny prekážkový beh. Podľa Petra tvrďší ako Spartan Race. Krátka trať má 3 km a približne 30 prekážok, 15 km so 100 prekážkami je dlhá verzia.

Cieľavedomosť a kondícia

Peter do športu okrem nasadenia investuje aj nemalé financie. Teraz trénoval na majstrovstvách sveta Spartan Race v gréckej Sparte, čo ho vyšlo na 480 eur plus cestovné a ubytovanie. „Pluk mi neprispieva na štartovné, ale je mimoriadne fajn, že ak nemáme dôležitý výcvik, velitelia mi umožnia čerpať dovolenku. A aj v útvare mám veľký priestor na tréning.“

Veliteľ 5. pluku plukovník Miroslav Gardlo s hrdosťou konštatuje: „Medzi sebou máme aj amatérskeho vicemajstra sveta v kickboxe, majsterku SR v maratóne, dvojnásobného vicemajstra Slovenska v krosovom behu, majsterku a majstra OS SR v cezpoľnom behu, špičkových športových strelcov alebo olympionika – vzpierača. Ďalší sa úspešne zúčastňujú na súťažiach Železný muž, Spartan Race, Goralman, Red Bull X Race, iní bojujú v zápasoch zmiešaných bojových umení MMA. Naši vojaci boli tiež členmi expedícií na Annapurnu. Predpoklady na úspešnú realizáciu špeciálnych operácií spočívajú, podobne ako v športe, vo vytrvalosti, koncentrácii, cieľavedomosti, neoblomnosti, skvelej fyzickej a mentálnej kondícii. O to viac si vážim našich športujúcich kolegov.“

Text: Pavol Vitko

Foto: archív 5. PŠU

HOREZZA[®], a. s.

HOTELOVÉ, REKREAČNO - ZDRAVOTNÍCKE ZARIADENIA

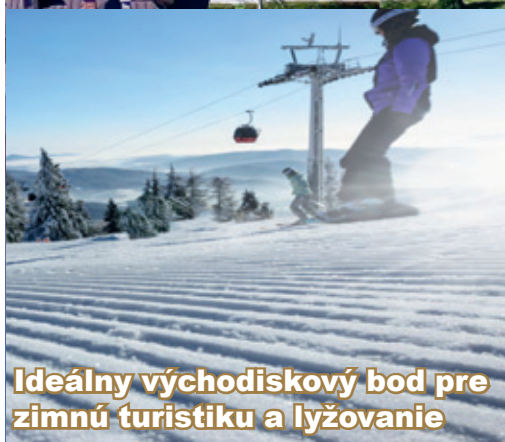
HĽADÁTE IDEÁLNE MIESTO PRE ODDYCH VO VYSOKÝCH TATRÁCH?

GRANIT

HOTEL

TATRANSKÉ ZRUBY

**Ideálny východiskový bod pre
zimnú turistiku a lyžovanie**

Priestranný Lobby Bar

**Odborná starostlivosť
zdravotníckeho personálu**

Moderná GAMEROOM

Útulný detský kútik

**Nová, technicky vybavená
konferenčná miestnosť**

www.granithotels.sk

info@horezza.sk

+421 (0) 2/3210 6000

Naše a svetové

najlepšie filmy a knihy o prvej svetovej vojne

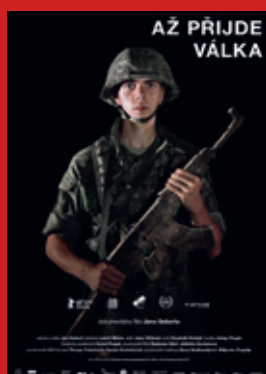
Cesty slávy

V roku 1957 vtedy iba 26-ročný britský filmár Stanley Kubrick nakrútil svoj prvý hollywoodsky film *Paths of Glory*. Vychádza zo skutočnej udalosti. Vo Francúzsku roku 1916 snaživý generál Mireau (George Macready) velí nezmyselnému a na neúspech odsúdenému útoku na silne opevnené nemecké postavenie. Plukovník Dax (Kirk Douglas) odvážne útočí so svojimi vojakmi pod najprudšou delostreleckou paľbou nepriateľa. Napokon však ustúpia a vrátia sa do vlastných zákopov. Mireau odsúdi sto vojakov na smrť za zbabelosť. Ani Dax ich neubrání pred brutálnou vojnovou mašinériou. Generál síce zmierni trest, no i tak nechá troch vojakov popraviť. Plukovníka Daxa pošle do prvej línie. Kubrick rozvinul myšlienku, že vojny sa nevedú z „užitočných“ dôvodov, ale len pre pochybnú česť, slávu a samofúbosť politikov i generálov. Cenzúra po premiére film vo Francúzsku, Švajčiarsku a vo vojenských kinách jednotiek USA dislokovaných v Európe zakázala.

Živý bič

Slovenský prozaik, prekladateľ a novinár Milo Urban (1904 - 1982) v trilógii *Živý bič*, *Hmly na úsvite* a *V osídlach* zachytil osudy obyvateľov hornooravského kraja v prvých desaťročiach 20. storočia. Román *Živý bič* (1927) podáva nepriame svedectvo o neľudskosti prvej svetovej vojny. Jeho dejiskom je hornooravská dedina Ráztoky, ležiaca pánubohu za chrbtom, ale nie mimo udalostí dejín. Vplyv frontových udalostí cítiť aj tam. Pod vplyvom vojny sa zaplietajú ľudské osudy a silnie živelný odpor dediny. Okrem výrazných individuálnych postáv má román aj kolektívneho hrdinu, jednoduchý dedinský ľud, ktorý na vonkajšie vplyvy reaguje ako jedna bytosť. V roku 1966 slovenský režisér Martin Tápák nakrútil podľa románu rovnomenný dvojdielny televízny film.

Až přijde válka

Po februárovej premiére na berlínskom filmovom festivale a uvedení vo vysielaní televízie HBO prichádza do slovenských kín česko-chorvátsky celovečerný dokument o paramilitantnej skupine Slovenskí branci. Jeho autor Jan Gebert sa zameria najmä na samozvaného veliteľa brancov Petra Švrčka. Okrem výstižnej a presvedčivej výpovede o jeho charaktere, cieľoch i ambíciách však s nečakanou otvorenosťou zobrazuje aj metódy, ktorými skupina získava nových prívržencov, rituály, slúžiace na ovplyvňovanie ich psychiky, a sofistikovanú prácu brancov s verejnosťou, štátnymi úradmi či políciou.

2001: Vesmírná odysea

Klasika žánru science fiction, filozofická sci-fi opera, ktorú v roku 1968 nakrútil britský majster Stanley Kubrick, ožila tohto roku na festivale v Cannes, kde pri príležitosti 50. jubilea slávnostne predstavili rekonštruovanú podobu diela. Obrazovo omamná adaptácia poviedky A. C. Clarka prichádza na disku Blu-ray vo formáte Ultra HD s rozlíšením obrazu 4K vyhotoveným z filmových negatívov, originálnym znením v DTS-HD 5.1 aj modernizovaným remasterovaným vyčisteným zvukom a českými titulkami. Fanúšikov zaručene poteší, že bonusom je vyhradený celý druhý disk BD.

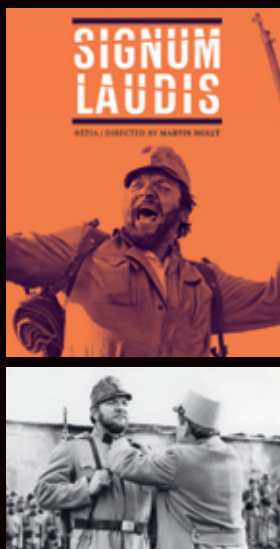
Na západe nič nové

Najslávnejší román Ericha Mariu Remarqu z prostredia prvej svetovej vojny rozpráva o generácii chlapcov, ktorí v roku 1914 rovno zo školských lavíc s nadšením tiahli do vojny, odkiaľ sa vrátili zničení na duchu i na tele, hoci unikli smrtiacim granátom. Román je krutou obžalobou a pravdivým obrazom tragédie vojny, svedectvom o generácii, ktorá bola touto vojnou zničená, či už fyzicky, alebo morálne. Slávny román nemeckého autora je jedným z najlepších diel svetovej literatúry, líčiacich hrôzy a tragické ľudské osudy počas prvej svetovej vojny. Vojnový román Na západe nič nové, ktorý vyšiel v roku 1929, preslávil autora takpovediac za noc. V priebehu osemnástich mesiacov bol preložený do 25 jazykov a vyšiel v celkovom náklade 3,5 milióna výtlačkov.

Signum laudis

Dramatický príbeh filmu Signum laudis (1980) slovenského režiséra Martina Hollého sa odohráva v posledných dňoch prvej svetovej vojny na ruskom fronte. Jeho hlavnou postavou je fanaticky poslušný kaprál Hoferik, vojak telom i dušou, bezmedzne oddaný armáde i monarchii, ktorú je ochotný brániť do posledných síl. Prílišný zmysel pre povinnosť a občas až slepá viera v ideály sa mu však stanú osudnými. Snímka vznikla podľa scenára českých scenáristov Jiřího Křižana a Vladimíra Kalinu ako prvá reálna koprodukcia českej a slovenskej kinematografie v právnom aj v ekonomickom zmysle. Hlavnú úlohu stvárnil Vlado Müller. Film získal na Medzinárodnom filmovom festivale v Karlových Varoch v roku 1980 Osobitnú cenu poroty.

/ KNIHA /

Mama milovala Gabčíka

O Jozefovi Gabčíkovi sa píše aj v učebniciach pre špeciálne jednotky. O Anne Malinovej nie. A pritom bola pre Gabčíka pred atentátom na Heydricha, ale aj po ňom, veľmi dôležitá. Neprávom sa na ňu zabudlo, lebo sa nezachoval protokol z gestapa. Spisovateľka, filmárka a televízna reportérka Veronika Homolová Tóthová na 488 stranách pripomína neznámy príbeh aj kvôli Anninej dcére Alene Voštovej. Prišla o mamu, keď mala tri roky, a dlho netušila, kto sú jej skutoční rodičia. Anna Malinová sa zapojila do odboja a vystavila svoju dcéru mnohým útrapám. Pani Alena sa však na ňu nehnevá: „Som na mamičku hrdá, bola to veľmi statočná žena.“

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
KALENDÁR

November

1. november

1918 Vojaci 67. pešieho pluku rakúsko-uhorskej armády v Prešove odopreli poslušnosť veliteľom, za čo boli popravení dvaja civilisti a 40 vojakov

1918 Na územie Slovenska vstúpil prvý oddiel čs. vojska

1918 Poľsko vstúpilo do vojny s Ukrajinou, aby získalo pre nový poľský štát Halič

2. november

1938 Vo Viedni zástupcovia Nemecka a Talianska prijali arbitrážne rozhodnutie, ktorým boli časti slovenského územia odstúpené Maďarsku

5. november

1938 Maďarské vojsko začalo obsadzovať južné Slovensko

6. november

1918 Do Skalice prišla Dočasná slovenská vláda na čele s Dr. Vavrom Šrobárom

7. november

1918 Všeobecná demobilizácia rakúsko-uhorskej armády

8. november

1918 V Komárne prepadli maďarskí gardisti vojakov 11. streleckého pluku z Čiech

11. november

1918 O 11. hod. predpoludním v železničnom vagóne vo francúzskom Compiègne podpísalo Nemecko bezpodmienečnú kapituláciu. Prvá svetová vojna sa skončila.

1918 Rakúsko-uhorský cisár Karol I. Habsburský abdikoval

12. november

1918 Predstavitelia rusínskej komunity pôvodom z Uhorska žijúci v USA vydali osvedčenie o pripojení Podkarpatskej Rusi k ČSR

13. november

1918 Na české jednotky v Trnave zaútočili maďarskí gardisti pancierovým vlakom. Priamo na stanici bolo zastrelených päť českých vojakov. Keďže nepokoje vypukli aj v meste, české vojsko sa stiahlo k Senici.

15. november

1918 Bolo zriadené Ministerstvo národnej obrany

1988 Prvý a posledný nepilotovaný štart sovietskeho raketoplánu Buran

21. november

1938 Čs.-nemecká komisia zasadala v Berlíne ohľadom definitívnej úpravy hraníc, Slovensko stratilo Devín

22. november

1963 Atentát na prezidenta USA Johna Fitzgeralda Kennedyho v Dallase

25. november

1938 Ozbrojená zrážka čs. pešieho pluku 41 s poľským vojskom, ktoré pri obci Svrčinovec na Kysuciach prekročilo delimitačnú čiaru

Zostavila: Mária Stanová
Vojenský historický ústav

Vaše starosti... ...na našu hlavu

? Čo robiť, keď sa veliteľské orgány dozvedia o spáchaní trestného činu?

Jednou zo všeobecných povinností veliteľov vyplývajúcich zo služobného predpisu Vševojsk-1-1 pri zistení skutočností nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, je bez meškania uvedené skutočnosti oznámiť policajnému orgánu a zabezpečiť miesto činu alebo udalosti. Taktiež v zmysle § 3 ods. 2 Trestného poriadku sú štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby povinné bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin. Vo-

jenská polícia zaznamenala v poslednom období pochybenia z úrovne veliteľských orgánov, a to oneskorené oznamovanie udalosti, čím bolo podstatne sťažené objasňovanie s cieľom zistiť celkovú situáciu, vyhľadať a zaistiť stopy, dôkazy slúžiace na poznanie objektívnej pravdy o objasňovanom skutku a jeho páchatelovi pre stanovenie ďalšieho postupu. Za miesto činu alebo udalosti sa považuje miesto, kde bol skutok spáchaný, ale aj všetky miesta, kde páchatel konal vrátane trasy, po ktorej šiel. Veliteľ, ktorý prijal oznámenie o trestnom čine alebo udalosti prioritne preverí vierohodnosť a pravdivosť oznámenia; požaduje od oznamovateľa všetky informácie, ktoré mu k predmetnej veci môže poskytnúť, a zabezpečí jeho prítomnosť až do príchodu Vojenskej polície, ktorú bezodkladne vyrozumie prostredníctvom operačného dozorného, a ďalej postupuje v zmysle interných predpisov. Po príchode na miesto činu alebo udalosti je nevyhnutné zabezpečiť poskytnutie prvej pomoci a vykonať opatrenia na odstránenie nebezpečenstva. Potom treba uzatvoriť miesto činu alebo udalosti a zamedziť vstup nepovolaných osôb až do príchodu Vojenskej polície. V prípade, že na miesto činu alebo udalosti musíte vstúpiť, dbajte na to, aby sa nepoškodili a nezneškodnili stopy a vytvorilo sa čo najmenej nových stôp. Všetky zmeny vykonané na mieste, či už zdravotníckym personálom, alebo hasičmi, je dobré zaznamenať a po príchode Vojenskej polície ich oznámiť.

por. Mgr. Petra Michalovičová,
oddelenie odhaľovania a dokumentovania
trestnej činnosti, Vojenská polícia MOSR

Vlastenci alebo zradcovia?

O Milanovi Rastislavovi Štefánikovi už napísalo knihy či životopisné štúdie nemálo Slovákov alebo Čechov, ale ukazuje sa, že mimoriadne zaujímavý môže byť aj pohľad zbooku. Autor publikácie Vlastenci alebo zradcovia? Sergio Tazzer sa na neho pozerá talianskymi očami. Sústredí sa najmä na jeho pôsobenie v Taliansku, predstavuje však aj jeho detstvo, mladosť a celý život až po smrť. Vráťane slávnosti na grandióznom Oltári vlasti, kde v Ríme 24. mája 1918 odovzdal bojovú zástavu čs. legionárom, vlastencom pripravujúcim sa na boj – ktorí však boli pre Rakúsko-Uhorsko zradcovia, dopredu pri zajatí odsúdení v skrátanom konaní na popravu. Preto ten titulok. Autor v knihe vcelku podrobne hovorí aj o tom, o čom sa u nás píše len úchytom – a to o Štefánikovej slobodomurárskej kapitole života. Aj o tom, ako dokázal strhnúť lóže na podporu vzniku čs. republiky. V každom prípade – taliansky novinár a esejista Sergio Tazzer sa na Štefánika díva očami veľkého národa, respektíve národa s veľkou históriou – a 1,64 cm vysokého muža jednoznačne vníma ako velikána európskych rozmerov.

Hrdinovia z Británie

Krajčír Andrej Král z Bobrovca, kožušník Mórica Links z Martina, robotník Servác Mišún z Červeného Kameňa či rukavičkář Emil Pevný z Liptovského Mikuláša patria k slovenským rodákam, ktorých mená sa nachádzajú na súpise krajanov londýnskeho českého výboru z obdobia prvej svetovej vojny. Ide o dobrovoľníkov, ktorí bojovali proti „svojmu“ Rakúsko-Uhorsku a za vznik Československa. V publikácii Hrdinové z Londýna, ktorú v roku 2016 vydal Vojenský historický ústav Praha, celkovú situáciu dokumentuje autor Tomáš Jakl. Kniha je prelomová aj preto, lebo čs. bojovníkom a legionárom, ktorí v Británii väčšinou predstavovali ekonomických migrantov, sa doteraz nikto podrobne nevenoval. Pravdaže, nebolo ich ani zďaleka toľko ako vo Francúzsku, Rusku či v Taliansku. Na Britských ostrovoch vtedy totiž žila približne tisícika Čechov a niekoľko desiatok Slovákov. No aj tak dali jasne najavo, na koho strane stoja. Z Británie odišlo do Veľkej vojny 354 čs. dobrovoľníkov, z ktorých 32 padlo.

(pv)

Vždy ma veľmi poteší,

keď v Obrane píšete o branných súťažiach, ktoré pre mladých ľudí organizuje rezort obrany, alebo keď sa zmienite o brannej výchove mládeže vo všeobecnosti, pretože to považujem za veľmi dôležité,“ zatelefonoval nám do redakcie pán Adolf Kobela (82) z Borčíc okr. Ilava. Tiež nám povedal, že v Obrane si rád prečíta články o vojenskej histórii, ako aj tie o súčasných aktivitách ozbrojených síl. Ako dodal, náš časopis potom posielal bratovmu vnukovi, gymnazistovi v Žiline, ktorý ju tiež číta veľmi rád.

Po prekonaní vážnej choroby tento regionálny historik, publicista a bývalý stredoškolský učiteľ slovenského jazyka, telesnej výchovy a brannej výchovy už dokáže písať len s ťažkosťami. No

napriek tomu sme od neho dostali aj list, v ktorom o. i. uvádza: „Prajem Obrane veľa tvorivých nápadov a dobrých správ pre jej čitateľov. Časopis by mala dostávať každá škola, čo by okrem podpory brannosti pomáhalo aj pri výchove mladých ľudí k vlastenectvu, historickému povedomiu a k morálnym hodnotám.“ Pán A. Kobela sa vzápätí potešil našej informácii, že Obrana je už vyše roka distribuovaná aj na slovenské stredné školy.

Nedostali ste Obranu?

Chodí vám neskoro alebo nepravidelne?
Potrebujete zmeniť počet odoberaných výtlačkov?

Ozvíte sa nám na telefón **0960 31 29 84**
alebo na mail obrana@mod.gov.sk

MILITARY ENGLISH

THE TREATY OF VERSAILLES

Pripravila: Nadežda Kochmanová

World War I had brought about unprecedented human suffering in the history of Europe. Almost every nation on the continent was either directly or indirectly affected by the war, either causing human loss or **irreparable** material damages. Or both.

WWI officially ended with the signing of the Treaty of Versailles on June 28, 1919. Negotiated among the Allied powers with little participation by Germany, its 15 parts and 440 articles **reassigned** German boundaries and **assigned liability** for reparations.

The negotiations revealed a split between the French, who wanted to dismember Germany to make it impossible for it to renew war with France, and the UK and the US, who favored a more pragmatic approach. While Britain saw Germany as a "barrier-fortress against the Russians" and an economically strong nation with which to engage in international trade, the French viewed Germany as a threat to French security and feared that not **levying** harsh enough penalties upon Germany would only make her stronger and she would eventually rise up against France in revenge.

To **assuage** these fears (to an extent) the Allies came to an agreement regarding the new state of the German military. The German navy was to be limited to 15,000 officers and men, 6 battleships, 6 light cruisers, 12 destroyers, and 12 torpedo boats; the army was to be restricted to 100,000 men who would be obliged to enlist for twelve years. However, one of the most crucial **omissions** of this section was the absence of time limits, which undoubtedly worked in Germany's favor.

The Treaty of Versailles also created the **Covenant** of the New League of Nations (which Germany was not allowed to join until 1926) and specified Germany's new boundaries, **yielding chunks** of territory to Belgium, France, Poland, Lithuania, and Denmark. Last, but not least, it established Germany's liability for reparations.

For five years, the French and the Belgians tried to enforce the treaty quite **rigorously**, leading in 1922 to their occupation of the Ruhr. In 1924, however, Anglo-American financial pressure compelled France **to scale down** its goals and end the occupation, and the French **assented** to modifying important provisions of the treaty in a series of new agreements. Germany in 1924 and 1929 agreed to pay reparations under the Dawes Plan and the Young Plan, but the Great Depression led to the cancellation of reparations in 1932. Hitler then **denounced** the treaty altogether in 1935.

In retrospective, the Versailles Treaty did little to shape any sort of long-term peace from the results of World War I. Instead, the treaty, **hastily** put together, was vague, exposed the Allies' inability to cooperate toward an agreement, and fueled German nationalism from resentment over her treatment by the Allies. The Second World War, which broke out in 1939, was waged by Germany against the Allies to exact revenge and to finish what could not be achieved by World War I. Thus, the Treaty of Versailles failed to bring about everlasting European stability and peace for which the Allied Powers' governments had hoped.

QUESTIONS:

1. Prečo došlo pri kreovaní Versaillskej zmluvy k sporu medzi Francúzskom a Veľkou Britániou?
2. Ktorý faktor hral v prospech Nemecka v ustanoveniach zmlúv týkajúcich sa počtov vojakov a výzbroje?
3. Kedy vypovedal A. Hitler Versaillskú zmluvu a prečo?

GLOSSARY

- **irreparable** /iˈreɪəbəl/ – nenapraviteľný;
- **reassigned** /riˈəsaɪnd/ – prekrasliť, reorganizovať;
- **assigned liability** /əˈsaɪnd ˈlaɪəˌbɪlɪti/ – prisúdiť zodpovednosť;
- **levying** /ˈleviɪŋ/ – uvaliť (dane, pokuty);
- **assuage** /əˈswɛɪdʒ/ – zmierniť, utíšiť;
- **omissions** /əˈmɪʃənz/ – zanedbanie, vynechanie;
- **covenant** /ˈkɒvənənt/ – zmluva;
- **yielding** /ˈjɪldɪŋ/ – odstúpiť, odovzdať;
- **chunks** /tʃʌŋks/ – kusy;
- **rigorously** /ˈrɪɡərəsli/ – dôsledne;
- **to scale down** /tuː skiːl daʊn/ – ubrať, znížiť;
- **assented** /əˈsentɪd/ – súhlasili (s niečím);
- **denounced** /dɪˈnaʊnst/ – vypovedal;
- **hastily** /ˈheɪstɪli/ – narychlo.

kapitán Mgr. Viktor Sabo,
starší kaplán
Akadémie ozbrojených síl
gen. M. R. Štefánika, Liptovský Mikuláš

Duchovné slovo

Jeseň farieb, jeseň v živote

Drahí spolubojovníci, priatelia, v živote človeka sú mnohé etapy. Etapy, keď človek dozrieva mentálne, psychicky, vedomostne vo viere v Pána Ježiša Krista. Človek sa mení výzorom aj navonok, aj vnútri. Preto často spomíname, že život človeka je ako štyri ročné obdobia. Jar je narodenie a dospievanie, leto produktívny vek, energia, jeseň spomalenie, pestrosť skúseností a zima staroba a myšlienky mnohokrát provokujúce, čo bude potom... My sme na jeseň provokovaní tiež k mnohým otázkam. K otázkam, keď budeme vidieť farby jesene okolo nás. Keď chlorofyl v listoch umiera, rodí sa zo zeleného žlté, červené, hnedé, niečo krásne. Neuveriteľné, to umierajúce je zrazu krajšie a nádherné. A tak je to alebo by to malo byť aj v našom zmýšľaní o jeseni života. Po smrti je niečo krajšie. Mnohí často hovoria, že dobre už bolo. Ja im v tichosti a pokore protirečím a vravím, že to najlepšie len príde.

Keď budete otázkami jesene provokovaní nad hrobmi svojich blízkych, čo nastane po zime života, nebuďte smutní a beznádejní. Naši blízki, na ktorých v úcte a láske spomíname, už majú krásnu jeseň, pretože v umieraní mali nádej v Kristovi. Kto umiera s Kristom, v srdci neumiera, ale žiť bude naveky. Tí už prežívajú nepredstaviteľnú radosť a nádheru Božej lásky a milosti v nebeskej otčine. Tam je to krásne, nádherné.

My sme dovtedy tiež provokovaní v živote rôznymi farbami a pestrosťami, ktoré sú okolo nás. Až do chvíle tej večnej jesene. Niekedy vidíme veci jednofarebné a ťahajúce oči. Ale pestrosť farieb, kráľovstvo Božie je už tu medzi nami. Prejavme si úctu, lásku a pomoc. Odpustenie a pokoru. Uvidíte, bude to pekné. Zverme svoje životy dokonalému Maliarovi. A On na palete nášho života obohatí svojou prítomnosťou aj náš život farbami, ktoré sme dovtedy nemali možnosť poznať. Aj ty, aj ja sme dokonalou farbou, jedinečnou. Záleží na tom, či budeš žiť pre seba, alebo aj pre druhých. Si farbou. Ale nielen pre seba. A my sme farby aj pre teba. Drahý spolubojovník, priateľ.

Dovoľ Ježišovi, aby tvoju farbu života rozmazal, zabudol na tvoje hriechy a trápenia a dal ti požehnaný, pestrý život, aby si raz v umieraní videl krásne farby jesene.

Očkovať či neočkovať?

Očkovanie naďalej zostáva najúčinnnejšou

prevenciou pred nákazou chrípky, je vhodné pre
všetkých, bez ohľadu na vek či zdravotný stav.

Chrípka je vírusové infekčné respiračné ochorenie, rýchlo sa šíriace vzduchom drobnými kvapôčkami, ktoré vznikajú pri kýchnutí, zakašľaní alebo rozprávaní. Inkubačná doba je veľmi krátka, 1 až 4 dni. Infekcia zasahuje naraz veľké skupiny populácie, prejavuje sa epidémiami. Preto je dôležitá prevencia, posilňovanie imunity. Zaočkovanie môžete s otužovaním, dbajte na dostatok spánku, pravidelné dávky ovocia, zeleniny a nezabúdajte na pitný režim. Zdatným protivníkom vírusov je tiež pravidelný pohyb a časté umývanie rúk. Najúčinnnejšie je však očkovanie, pamätajte si, že môže chrípke zabrániť alebo ju zmierniť.

Zatočme s chrípkou

Lekári počas chrípkovej sezóny 2017/2018 v SR nahlásili 1 600 000 akútnych respiračných ochorení vrátane chrípky. Tretina z nich mala komplikovaný priebeh. Situácia mohla byť omnoho pokojnejšia, ak by sa proti chrípke zaočkovalo viac ľudí. Štatisticky bolo preočkovaných iba 4,4 % obyvateľov Slovenska. Časť ľudí očkovanie odmieta kvôli škodlivým a nepravdivým mýtom, iní neveria, že dokáže ochoreniu zabrániť.

Vo všeobecnosti platí, že očkovanie znižuje riziko ochorenia chrípky a chrípke podobných ochorení o 40 – 60 %. V prípade, že sa očkovaný nakazí chrípkou, priebeh choroby je významne kratší, miernejší a klesá aj riziko vážnych komplikácií.

Na rozdiel od iných očkovacích látok sa vakcíny proti chrípke musia neustále aktualizovať. Chrípka sa správa nevyspytateľne, ak ju raz prekonáte, nemôžete mať istotu, že sa už nenakazíte. V obehu nie je iba jeden kmeň chrípky, preto sa očkovanie proti chrípke odporúča vykonať každý rok, ochranná hladina protilátok po očkovaní pretrváva po dobu 6 až 12 mesiacov.

Svetová zdravotnícka organizácia každý rok vydáva požiadavky výrobcovi na zloženie vakcín, aby obsahovali najpravdepodobnejšie kmene vírusu chrípky pre nadchádzajúcu chrípkovú sezónu. Po ich podaní si imunitný systém (prirodzený obranný systém tela) vytvára svoju vlastnú ochranu (protilátky) proti kmeňom vírusu, ktoré sú obsiahnuté vo vakcíne, približne 2 až 3 týždne po očkovaní.

Chrípka sa môže rozvinúť aj vtedy, ak došlo k nakazeniu tesne pred alebo tesne po očkovaní. Vakcína nechráni proti bežnému nachladnutiu. Žiadna zo zložiek vakcíny nemôže spôsobiť chrípku, účinnosť vakcíny však závisí aj od veku a celkového zdravia človeka.

Očkovanie na Slovensku

Na Slovensku máme podľa vyjadrenia MZ SR t. č. pre sezónu 2018/2019 k dispozícii dve vakcíny proti chrípke: INFLUVAC a VAXIGRIP. Obe vakcíny sú trojvalentné a obsahujú 3 typy a subtypy usmrtených kmeňov vírusu chrípky:

- A/Michigan/45/2015 (H1N1)pdm09 – podobný kmeň (A/Michigan/45/2015, NYMC X-275),
- A/Singapore/INFIMH-16-0019/2016 (H3N2) – podobný kmeň (A/Singapore/INFIMH-16-0019/2016, IVR-186),
- B/Colorado/06/2017 – podobný kmeň (B/Maryland/15/2016, NYMC BX-69A).

Je možné, že ponuka vakcín sa ešte rozšíri, pribudnúť by mohli aj očkovacie látky so štyrmi chrípkovými vírusmi.

Najvhodnejší čas na očkovanie je v tzv. predepidemickom období chrípky, teda od druhej polovice septembra do konca novembra. Očkovať proti chrípke je možné aj v čase zvýšenej aktivity chrípky, existuje tu však riziko, že očkovaná osoba môže ochorieť skôr, ako si vytvorí dostatočné množstvo ochranných protilátok. V čase, keď už epidémia chrípky vrcholí, býva na očkovanie už neskoro.

Povinné, odporúčané, dobrovoľné

Očkovanie proti chrípke je povinné pre osoby umiestnené v zariadeniach sociálnych služieb. Odporúčané je pre deti od šiestich mesiacov života do 12 rokov, osoby staršie ako 59 rokov, bez ohľadu na vek osoby so závažnými chronickými ochoreniami dýchacích ciest, srdcovocievneho systému, metabolickými, renálnymi a imunitnými poruchami. Ďalej sa odporúča pre profesionálnych vojakov a vojakov v zálohe, povolaných na výkon mimoriadnej služby, zamestnancov zdravotníckych zariadení, ktorí prichádzajú do priameho kontaktu s pacientom alebo ohniskom nákazy.

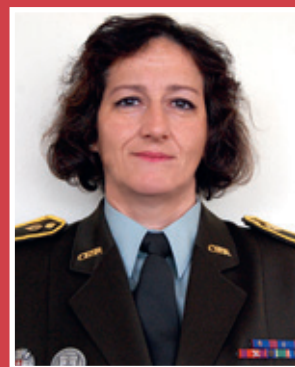
Očkovanie proti chrípke je kompletne preplácané všetkými tromi zdravotnými poisťovňami. Zaočkuje vás váš všeobecný lekár, deti pediater. Očkovať je možné i tehotné a dojčiacie ženy.

Rozšíreniu ochorenia zabraňuje i počet zaočkovaných osôb – čím viac osôb sa dá zaočkovať, tým vyššia kolektívna ochrana sa vytvorí!

Text: MUDr. Ivan Šavrd
riaditeľ – vedúci hygienik MO SR
Vojenský ústav hygieny a epidemiológie

Miesto pre psychológa

majorka
Michaela Štammová,
Akadémia ozbrojených síl
gen. M. R. Štefánika,
Liptovský Mikuláš

Ako zvládať hnev

Hnev v nás vyvoláva najčastejšie fyzické alebo psychické ohrozenie. Hneváme sa, ak na nás niekto zaútočí, ignoruje naše práva, zasahuje do našej sebaúcty, ak je k nám niekto nespravodlivý, kritizuje nás. Hnevajú nás podvody niektorých ľudí. Hneváme sa, ak sme bezmocní, sklamaní, žiarlime, nevšímajú si nás.

Hnev teda pociťujeme v nepríjemných situáciách a vnímame ho ako negatívny jav. Hnev je však úplne prirodzená emócia, o ktorej sa z evolučného hľadiska predpokladá, že slúži na prekonávanie prekážok. Jeho úlohou je nabudiť nás – dodať nám energiu, aby sme boli lepšie schopní zvládať prekážky. Keď sa človek hnevá, prebiehajú v jeho tele podobné procesy ako pri akútnom strese, čo je prirodzená reakcia organizmu pre čo najefektívnejšie zvládnutie ohrozenia.

Ak je hnev normálnou, zdravou emóciou, prečo ho vnímame negatívne? Problematickým býva jeho agresívne vyjadrenie, ako je kričanie, hádzanie predmetmi, búchanie po stole alebo až fyzické násilie. Niektorí ľudia vyjadrujú svoj hnev nepriamo, tzv. pasívne agresívne – sarkazmom, urazeným mlčaním a ignorovaním druhého. Prosto šíria zlú náladu. Oba tieto spôsoby sú pre ostatných veľmi nepríjemné. Iní zase svoj hnev potláčajú, čím výrazne škodia svojmu zdraviu.

Ideálne je, ak dokážeme svoj hnev vyjadriť asertívne, čo znamená, že nekonfrontačne a slušne, ale otvorene vyjadríme, čo nám prekáža. Aby sa nám to podarilo, nemali by sme na podnety reagovať okamžite a bez premýšľania, ale, naopak, opustiť miestnosť a pokúsiť sa upokojiť. Môžeme sa napiť, zhlboka a pomaly dýchať, umyť si tvár studenou vodou a pod. Dôležité je uvedomiť si svoje pocity a čo je ich pravou príčinou. Pri komunikácii by sme mali vyjadriť, čo nám prekáža a ako sa pri tom cítime. Zostane nám tak menej priestoru na konfrontačné „ty“...

Ak budeme svoj hnev ventilovať primerane, tzn. otvorene, ale slušne, predídeme výbuchom hnevu, najčastejšie kvôli nepodstatným maličkostiam. Súčasťou nášho života by malo byť aj odpustenie. Každý robí chyby a očakávanie, že iní sa budú správať podľa našich predstáv, je úplne nereálne.

Ľudové milície

Ľudové milície patrili medzi symboly komunistickej totality a počas celej svojej existencie plnili úlohu dôslednej opory nielen samotného režimu, ale najmä jeho najkonzervatívnejších kruhov. Vznikli via facti v priebehu februárového prevratu v roku 1948 a slúžili ako štátom platená, vyzbrojovaná a zásobovaná súkromná armáda komunistickej strany.

Milície existovali až do konca 60. rokov minulého storočia mimo právneho rámca štátu. Až vtedy štát, resp. vedenie Komunistickej strany Československa, začalo s prípravou koncepcných materiálov, ktoré Ľudové milície začlenili do branného systému štátu.

V auguste 1968 sa väčšina milicionárov postavila k demokratizačnému procesu negatívne. Členovia ĽM sa aktívne podieľali na zásahoch proti demonštráciám a protestným akciám. Napríklad v Bratislave sa v auguste 1969 konal zjazd Ľudových milícií zo Slovenska a pohotovostná jednotka milícií v sile 120 mužov tu bola 21. augusta 1969 nasadená proti demonštrantom. Pri vyhodnotení nasadenia milicionárov počas roku 1969 veliteľia konštatovali nedostatočnú pripravenosť príslušníkov a veliteľov či zlú fyzickú kondíciu časti milicionárov. Aj napriek tomu sa s Ľudovými milíciami rátať v plánoch bezpečnostných opatrení. Príslušníci mali vytvárať zmiešané oddiely s Verejnou bezpečnosťou, čím sa mala okrem iného zabezpečiť spoľahlivosť uniformovanej zložky polície. Ďalšou úlohou bolo stráženie dôležitých straníckych objektov a napokon sa mali z ĽM formovať pohotovostné oddiely zasahujúce proti demonštrantom. V globále Ľudové milície mali vykonávať vojenské a bezpečnostné úlohy, a to vrátane boja proti „antikomunizmu“ a „ideologickej diverzii“ (t. j. šíreniu oficiálnym dogmám odporujúcich názorov). Po vypuknutí vojenského konfliktu malo medzi úlohy milície patriť aj zasahovanie proti výsadbom. Ostáva otáz-

ne, ako by stret kondične nepripravených milicionárov s vytrénovanými výsadbármi dopadol. Ľudové milície participovali aj na brannej výchove obyvateľstva či na rôznych formách pomoci hospodárstvu. Naj-

Jednotky Ľudových milícií sa delili na strelecké a špeciálne. Základnou streleckou jednotkou ĽM v období normalizácie bola strelecká čata s tromi družstvami. Tri čaty, naopak, tvorili rotu a rotý boli buď organizované samostatne, alebo združené do práporov. Na Slovensku existovalo päť streleckých práporov ĽM. Špeciálne jednotky ĽM boli minometné, protitankové, protiletadlové, prieskumné, ženijné, spojovacie, tylové, zdravotnícke a ďalšie, pričom niektoré boli súčasťou práporov, iné nie. Štruktúra Ľudových milícií zohľadňovala stranícku štruktú-

typickejšou úlohou Ľudových milícií však bolo dohliadanie na poriadok pri rôznych podujatiach (stranícke zjazdy, voľby a iné) a pochodoch, ako boli tie na 1. mája. Milície boli do bojovej pohotovosti uvádzané aj pri iných príležitostiach, spomeňme výročia okupácie z augusta 1968, ale napríklad aj pri dramatickom zvýšení cien nafty a benzínu v roku 1981. Naposledy k ich mobilizácii prišlo v novembri 1989.

Začiatkom 70. rokov stranícke vedenie začalo klásť dôraz na prezentáciu Ľudových milícií. Od roku 1970 boli zavedené nové vychádzkové rovnošaty, cvičné rovnošaty boli totožné s armádnymi. Prišlo k zriadeniu vyznamenaní. Poriadok ĽM z roku 1973 vymedzoval vzájomný vzťah milícií a strany: milície boli deklarované ako súčasť strany, jej ozbrojená zložka, a hlavným veliteľom bol generálny tajomník ÚV KSČ.

Pád komunistického režimu znamenal aj koniec existencie Ľudových milícií. Hoci vedenie komunistickej strany slovami generálneho tajomníka ÚV KSČ Karla Urbánka deklarovalo nevyhnutnosť ich zachovania, aj keď už nie ako organizácie podriadenej ústrednému výboru. Tribúni revolúcie dosiahli po rokovaní s ministrom národnej obrany ich odzbrojenie, ktoré sa uskutočnilo začiatkom decembra 1989. Ich osud spečatil mimoriadny zjazd strany, ktorý sa konal v dňoch 20. – 21. decembra 1989 a rozhodol o rozpustení Ľudových milícií.

Text: Mgr. Matej Medvecký, PhD.
Vojenský historický ústav Bratislava

ru, keď okresným veliteľom ĽM bol vedúci tajomník Okresného výboru KSS, ktorý mal k dispozícii štáb, a krajským veliteľom bol zasa vedúci tajomník Krajského výboru KSS. Hlavným veliteľom ĽM na Slovensku tak bol 1. tajomník ÚV KSS. V 60. až 80. rokoch minulého storočia sa počet príslušníkov milícií na Slovensku pohyboval okolo necelých 19-tisíc mužov. Nábor sa sústreďoval najmä na osoby mladšieho a stredného veku, čím sa mala organizácia zbaviť nálepky akéhosi „spolku starcov“. Stranícky aparát štatisticky dokumentoval aj triedny pôvod.

28. októbra 2018 sme si
pripomenuli 100. výročie vzniku
spoločného štátu Slovákov
a Čechov – Československa.
O jeho vznik sa v nemalej miere
zaslúžili slovenskí a českí vojaci
bojujúci počas prvej svetovej
vojny v československých légiiach
v jednotlivých dohodových
štátoch. Vo Francúzsku,
Rusku a v Taliansku.

V Centrálnej expozícii Vojenského historického múzea – múzejného oddelenia Svidník môžu návštevníci obdivovať rovnošatu Slováka Jozefa Kudláča, ktorý bojoval v prvej svetovej vojne v československých légiiach v Taliansku a zaslúžil sa o vznik Československa.

Legionár z Považia

Rovnošatu, pozostávajúcu z klobúka, blúzy a nohavíc, ktorá je súčasťou zbierkového fondu Vojenského historického múzea – MO Svidník, získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou z pozostalosti Jozefa Kudláča v roku 1976.

Jozef Kudláč sa narodil v roku 1896 vo Svätom Kríži nad Váhom (v súčasnosti Považany, okres Nové Mesto nad Váhom). Bol roľníkom. Do služby c. a k. armády nastúpil v júli 1915 v Bratislave ako pešiak k 72. pešiemu pluku. Dňa 3. decembra 1915 bol zajatý na talianskom fronte. Od 24. mája 1918 pôsobil v 33. pluku československého vojska v Taliansku. Bol členom čestnej stráže pri pohrebe generála Milana Rastislava Štefánika 11. mája 1919.

Jozef Kudláč sa v legionárskej rovnošate, spolu s ostatnými legionármi, zúčastňoval každoročne aj na ďalších pietnych aktoch na mohyle v Brezovej pod Bradlom. V medzivojnovom období pracoval sedem rokov v obci Dlhoňa, nachádzajú-

Pri hrobe M. R. Štefánika

cej sa neďaleko Svidníka, ako financ. Tu sa zoznámil so svojou budúcou manželkou, ktorá pochádzala z vedľajšej dediny Havranec. Narodili sa im traja synovia. Po siedmich rokoch v Dlhoňi sa rodina presťahovala do obce Sokolovce (okres Piešťany). Obyvatelia Sokoloviec si spomínali, ako sa každú nedeľu obliekol do svojej legionárskej rovnošaty, v ktorej sa prechádzal po obci, vyhrávajúc pri tom na heligónke.

Alpský klobúk

Rovnošata vzor M 1909 pre útočné jednotky československých légii, tzv. arditov, bola zavedená do výstroja československého zahraničného vojska v Taliansku v roku 1918. Československí legionári sa od príslušníkov talianskej armády odlišovali v detailoch. Išlo najmä o rozlišovacie označenie, bielo-červenú bikolóru a pozmenené hodnostné označenie na rukáve. Rovnošata čs. legionára Jozefa Kudláča pozostáva z klobúka, blúzy a nohavíc a je ušitá z vlneného materiálu šedo-zelenej farby.

Tzv. alpský klobúk má na prednej strane našitého čierneho sokola a na boku má osadené kohútie pero, ako aj legionársky odznak na čiapku. Odznak pozostáva zo štyroch samostatných štítov – nad erbom Čiech (dvojhvostý lev) erb Slovenska (trojvršie s dvojkrížom), po stranách erb Moravy (moravská orlica) a erb Sliezska (sliezska čierna orlica), ktoré spájal do jedného celku veniec z lipového lístia. Charakteristickou črtou legionárskeho znaku je jeho výrazná zovretá forma štyroch štítov, v ktorých heraldické figúrky sú bez koruniek, čím sa vyjadruje zmysel odboja revolúcie proti monarchizmu Rakúsko-Uhorska.

Legionársky poddôstojník

Znak čs. odboja bol v čase prvej svetovej vojny najrozšírenejší a najpoužívanejší symbol vyjadrujúci myšlienku budúceho Československa. Na golieri sú vpredu našité výložky bielo-červenej farby s modrým lemovaním v tvare nepravidelného päťuholníka. Blúza je zošitá z dvoch predných dielov, dvoch chrbtových, dvoch rukávov a goliera. Na ľavom rukáve nad lakťom je našité hodnostné označenie – nad sebou päť hodnostných pásičkov bielej farby (obšitých nižou zlatou farbou) v tvare „V“. Nad ním je našitý fialovou látkou lemovaný heraldický štítok, v ktorom je fialovou nižou vyšité číslo pluku 33 a nad ním ČS. Ide teda o poddôstojníka 33. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska v Taliansku.

Blúza je jednoradová so zapínaním na tri rovnošatové gombíky, s otvoreným golierom. Rukávy sú rovné, hladké, dolu bez manžety a vzađu s prišíťým malým rovnošatovým gombíkom. V ramenných švíkoch sú všité náplečníky pozdĺžneho tvaru, v hornej časti so špicatým zakončením a zapínané na malý rovnošatový gombík pri golieri. Náplečníky sú bez označenia. Nohavice sú jazdeckého strihu (v stehennej časti rozšírené, od kolien dolu zúžené).

Text a foto: Mgr. Gabriel Blaško

Vojenský historický ústav – VHM,
MO Svidník

Informácie o expozíciách Vojenského
historického múzea, otváracích
hodinách a vstupnom nájdete na
webovej stránke www.vhu.sk.

Rovnošata poddôstojníka
čs. légii v Taliansku zo
zbierok Vojenského
historického ústavu
- múzejného oddelenia
Vojenského historického
múzea Svidník

